

Verksamhetsplan

2026

Antagen av:	Förbundsdirektionen
Datum och paragraf:	2026-02-11, § 8
Ärendenummer:	VMMF 57/2025
Dokumentansvarig:	Västra Mälardalens Myndighetsförbund
Senast reviderad:	2026-02-02

Innehåll

1	Västra Mälardalens Myndighetsförbund	3
1.1	Förbundets uppdrag	3
1.2	Organisation	3
1.3	Kännetecken	3
1.4	Förbundets verksamhetsmål	3
1.5	Syftet med verksamhetsplanen	3
2	Verksamhet 2026	4
2.1	Förbundsdirektionen	4
2.2	Ekonomi, god ekonomisk hushållning och intern kontroll	4
2.3	Serviceundersökningar	6
2.4	Förbundskontoret övergripande	7
2.5	Energi- och klimatrådgivning	11
2.6	Bygglovenheten	11
2.7	Miljö- och hälsoskyddsensheten	12
3	Bilagor	14

1 Västra Mälardalens Myndighetsförbund

1.1 Förbundets uppdrag

Västra Mälardalens Myndighetsförbund (VMMF) är ett kommunalförbund som fullgör Arboga och Kungsörs kommuners uppdrag inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt byggfrågor och övriga uppgifter som enligt lag ska fullgöras av någon nämnd inom dessa områden. Förbundet ansvarar också för kommunernas klimat- och energirådgivning.

1.2 Organisation

Förbundet har en förbundsledning med fyra ordinarie ledamöter och fyra ersättare från Arboga respektive Kungsörs kommun som väljs av respektive kommunfullmäktige. Ledningen har också ett arbetsutskott. Till förbundet hör en tjänstemannaorganisation bestående av 17,5 årsarbetskrafter som leds av en förbundschef. Inom organisationen finns två enheter, bygglovenheten och miljö- och hälsoskyddsgruppen. En central administration stöttar enheterna samt förbundsledningen.

1.3 Kännetecken

Förbundet vill att verksamheten ska kännetecknas av:

- ✓ bra bemötande
- ✓ god service och tillgänglighet
- ✓ effektiv, korrekt, likställd, professionell och rättssäker handläggning
- ✓ att vi är kunniga inom vårt ansvarsområde
- ✓ information och rådgivning som alla kan förstå

1.4 Förbundets verksamhetsmål

Förbundsledningen beslutar årligen om mål för verksamheten. I denna verksamhetsplan redovisas förbundsledningens mål under respektive område de berör. Inom enheterna finns specifika enhetsmål som redovisas i respektive enhets tillsynsplan.

1.5 Syftet med verksamhetsplanen

Syftet med att göra en verksamhetsplan är att uppsatta mål för verksamheten ska nås. Genom att säkerställa att verksamheten planeras på ett systematiskt sätt och att arbetet dokumenteras, gör att det skapas goda förutsättningar att målen nås.

2 Verksamhet 2026

2.1 Förbundsdirectionen

Förbundsdirectionen har nio sammanträden inplanerade (ej januari, juli och augusti). Två dialogmöten med medlemskommunerna är inplanerade i mars och oktober.

Det är viktigt att förbundsdirectionens ledamöter och ersättare får den kompetensutveckling som krävs för att ha förutsättningar för att ta det ansvar som uppdraget innebär.

Följande aktiviteter planeras att genomföras 2026:

- Ledamöter och ersättare ska få information från tjänstemännen om olika lagstiftningsområden och om aktuella frågor. Informationen ska skickas ut till samtliga förtroendevalda i efterhand.
- Nya förtroendevalda ska erbjudas samma kurser som övriga fått, i den mån de finns att tillgå. Allt informationsmaterial enligt punkten ovan ska skickas ut till nya förtroendevalda i efterhand.
- Deltagande i arbete med mål, verksamhetsplan och intern kontrollplan.
- Endagsstudieresa tillsammans med tjänstemännen.

2.2 Ekonomi, god ekonomisk hushållning och intern kontroll

Ekonomi

Verksamheten finansieras dels genom kommunbidrag och genom prövnings- eller tillsynsavgifter som den sökande eller verksamhetsutövare betalar. Förbundet följer Arboga kommuns ekonomiska process.

Förbundet är en egen juridisk person och har ansvar för samtliga ekonomiska aktiviteter som arbetsgivaravgifter, pensioner, moms, momsersättning, dagbokföring, inläsning av bankfiler med mera. För ekonomiarbetet nyttjas resurs inom koncernen.

Tertialrapport, delårsrapport per augusti och årsredovisning tas årligen fram. Ekonomirapporter med prognos tas regelbundet fram och redovisas för förbundsdirectionen och medlemskommunerna.

Förbundsdirectionen har beslutat om ett mål för god ekonomisk hushållning. Finansieringen av förbundets verksamhet är en väsentlig faktor att följa och i vilken omfattning förbundets verksamhet finansieras med avgifter. Syftet med målet är ett sätt att mäta ambitionsnivån för vilken självfinansieringsgrad som ska uppnås.

Förbundsdirektionens mål 5

Förbundets självfinansieringsgrad

*Målvärde 43 %***Rättssäker myndighetsutövning**

Det är viktigt att förbundets myndighetsutövning sker på ett rättssäkert sätt och att verksamhetens styrdokument är aktuella. Reglemente, förbundsordning och delegationsordning ska ses över en gång per år.

Det är också viktigt att handläggningen sker på ett rättssäkert sätt varför uppföljning av handlagda ärenden ska göras genom stickprovskontroller två gånger per år. De områden som granskas är diarietföring, handläggning, hur handläggningstider följer lagstiftning och uppsatta mål, upprättade handlingars kvalitet samt avgift. Granskningen omfattar 20 ärenden slumpmässigt valda inom miljö- och hälsoskydd och tio slumpmässigt valda inom bygglov.

Intern kontroll

Enligt förbundets reglemente ska en intern kontrollplan årligen fastställas. En utredning av verksamhetens kritiska processer tas fram av förbundskontoret och presenteras för förbundsdirektionen i november för att sedan fastställas i februari 2026. Resultat från uppföljning av kontrollpunkterna redovisas till direktionen utifrån intern kontrollplanens angivna tider. Förekommande avvikelser ska uppmärksammas och förslag till åtgärder ska beslutas av förbundsdirektionen.

Följande aktiviteter planeras att genomföras/tas fram 2026:

- Strategisk och ekonomisk plan för 2027–2029
- Budget för 2027
- Tertialrapport, delårsrapport per 31 augusti och årsredovisning
- Månatliga ekonomirapporter med helårsprognos
- Verksamhetens styrdokument ska ses över en gång per år
- Rättssäker myndighetsutövning – stickprovskontroller av tjugo miljö- och hälsoskyddsärenden och tio bygglovsärenden en gång per år
- Följa upp att direktions beslut verkställs
- Följa upp att fakturering görs av all tid som kan faktureras
- Intern kontrollplan 2026 ska följas upp enligt angivna tider
- Intern kontrollplan för 2027

2.3 Serviceundersökningar

För att följa upp hur förbundet lever upp till sina kännetecken genomförs en serviceundersökning. Mätningen görs genom egen enkätundersökning som skickas ut via e-post efter att ett ärende har handlagts. Målgruppen är privatpersoner, organisationer och företag som fått tillsyn/kontroll eller ansökt/anmält något inom bygg-, eller miljö- och hälsoskyddsområdet.

Andra servicemätningar som förbundet deltar i är medlemskommunernas företagsundersökningar Svenskt Näringsliv och SBA-NKI. Förbundet deltar också i återkommande träffar med kommunernas näringslivskontor gällande företag- och etableringsfrågor.

Förbundet har ingen egen hemsida varför det är viktigt att informationen på Arboga kommuns respektive Kungsörs kommuns hemsida är uppdaterad och korrekt samt informativ och lätt att hitta. Detta för att ha en god service och bra tillgänglighet. Tid ska avsättas för att arbeta med hemsidorna.

För ärenden som inkommer på papper har förbundet som rutin att skicka en ärendebekräftelse inom två dagar med information om att ärendet mottagits. De som använder förbundets e-tjänster eller skickar in handlingar till förbundets funktionsbrevlåda får automatiskt en återkoppling om att handlingar/ärendet har tagits emot.

Förbundet ska också verka för god service genom snabb handläggning av ärenden. Tidig granskning för att avgöra om inlämnade handlingar är kompletta, och att handläggning kan påbörjas, har betydelse för handläggningstiden. I de fall ett ärende behöver kompletteras ska anmälaren/sökanden snabbt få återkoppling om det.

Utifrån förbundets kännetecken ska skrivelser och beslut vara tydliga och förståeliga. Ett kontinuerligt utvecklingsarbete är att förtydliga med att skriva på ett lättförståeligt sätt.

Följande aktiviteter planeras att genomföras 2026:

- Enkätundersökning i egen regi som skickas via e-post
- Delta i kommunernas undersökningar som genomförs av Svenskt Näringsliv och SBA NKI
- Delta i kommunernas aktiviteter i näringslivsfrågor
- Hemsidorna ska ses över två gånger per år
- Ärendebekräftelse ska skickas ut inom två dagar till de som skickar in pappershandlingar till förbundet
- Förgranskning av ärenden ska göras inom två veckor
- Förbundets mallar ska förenklas och förtydligas
- Processer, rutiner och instruktioner ska ses över en gång per år
- Fyra utvecklingsdagar

2.4 Förbundskontoret övergripande

Personal, kompetensutveckling och arbetsmiljö

Kompetensutveckling

Förbundets personal är den viktigaste förutsättningen för att genomföra förbundets uppdrag. På förbundet jobbar 17,5 årsarbetskrafter (åa). Det är viktigt att personalen har möjlighet att hålla sig uppdaterad om vad som sker inom förbundets ansvarsområden varför kompetensutveckling är en förutsättning för att förbundet ska kunna leverera tjänster med hög kvalitet. Alla medarbetare har en individuell kompetensutvecklingsplan och medel för utbildning och kurser finns avsatt i förbundets budget. Deltagande i olika nätverk och länsträffar är också inplanerat.

Mitt Miljösamverkan

Förbundet är medlemmar i Mitt Miljösamverkan som är ett samverkansorgan kring tillsynsvägledning, tillsyn och viss prövning inom miljöbalksområdet och närliggande lagstiftningar. Det är en samverkan mellan kommuner och Länsstyrelser inom Dalarnas län, Uppsala län, Gävleborgs län samt Västmanlands län. Syftet med deltagande i Mitt Miljösamverkan är att stärka och dela kompetensen, bättre resursutnyttjande, samsyn och mer likartade bedömningsgrunder samt projektinriktad tillsyn.

Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM-arbete)

Det är viktigt att arbetstagarna upplever att arbetsplatsen har en sund miljö både ur fysisk som psykosocial synvinkel. Ett årshjul över det systematiska arbetsmiljöarbetet ska tas fram med olika aktiviteter som bland annat arbetsplatsträffar, medarbetarsamtal med individuell kompetensutvecklingsplan, skyddsron, brandövning, riskbedömningar

med mera. Regelbundna medarbetarundersökningar (pulsmätningar) ska genomföras. Förbundskontoret ska årligen informera direktionen om det utförda arbetsmiljöarbetet. Den årliga rapporteringen ska innehålla utförlig information om inträffade tillbud, olyckor, hot och om vilka åtgärder som har vidtagits. Sjukfrånvaron (långtids- och korttidsfrånvaro) följs också upp i årshjulet för det systematiska arbetsmiljöarbetet och redovisas månatligen för direktionen.

Medarbetarenkäter genomförs vid fyra tillfällen per år för att följa upp arbetsmiljö och trivsel. En gång per år inkluderas HME-frågorna (Hållbart Medarbetarengagemang) som mäter engagemang och långsiktig hållbarhet. Resultaten återkopplas och ligger till grund för förbättringsåtgärder.

Friskvård

Förbundet har som ambition att underlätta för sin personal att utföra fysisk aktivitet genom friskvårdstimma eller friskvårdsbidrag. I dagsläget nyttjar samtlig personal friskvårdstimma. Förbundet har avtal med företagshälsovård.

Följande aktiviteter planeras att genomföras 2026:

- Alla medarbetare ska ha en individuell kompetensutvecklingsplan
- Årshjul för det systematiska arbetsmiljöarbetet
- Kontorsdagar med inriktning friskvård och verksamhetsutveckling

Digitalisering

Ärendehantering miljö- och bygg

Bygglovsärenden hanteras idag i ByggR, men systemet kommer att ersättas av Nova Webb under 2026. Nova Webb erbjuder robotstöd och visuell styrning, vilket ger möjlighet till processtyrning och automatisering av moment i handläggningen. Förberedelse inför övergången har påbörjats och implementeringen sker främst i egen regi. Visst konsultstöd kan komma att behövas.

Miljö- och hälsoskyddsärenden hanteras i Ecos. Upphandling av nytt system pågår och det är ännu oklart om det blir ett systembyte. Ett byte skulle kräva tid för implementering och anpassning, vilket kan påverka övrigt arbete.

Förbundet har generellt kommit långt i sin digitaliseringsprocess och det som återstår för att ärendehanteringsprocessen ska bli helt digital är införande av direktarkivering till e-arkiv. Ett arbete som har påbörjats under 2025 och som beräknas bli klart 2026.

E-tjänster

Förbundet har cirka 25 integrerade e-tjänster, med hög nyttjandegrad i bygglovsärenden (90 %) och lägre inom miljö- och hälsoskydd (50 %). Under 2026 planeras riktade insatser för att öka användningen inom miljö- och hälsoskydd.

Digital arkivering

Införandet av direktarkivering till e-arkiv har påbörjats och beräknas vara klart 2026. Det är sista steget för att göra ärendehanteringsprocessen inom miljö- och bygg helt digital.

Ärendehantering övrigt

För övergripande ärenden används ärendehanteringssystemet w3d3. Förbundet deltar i den utveckling som Arboga kommun har initierat, bland annat tillgänglighetsanpassade mallar och digital möteshantering. Handlingar från systemet kommer att anslutas till förbundets befintliga e-arkiv.

Informationshanteringsplan

Det pågår ett arbete med att ta fram en ny informationshanteringsplan, som ska ersätta nuvarande dokumenthanteringsplan. Ny informationshanteringsplan ska vara klar 2026.

Dataskyddsförordningen (GDPR)

Alla verksamheter som hanterar personuppgifter måste följa dataskyddsförordningen (GDPR). Detta innebär att förbundet måste följa de grundläggande principerna, säkerställa att behandlingen har en rättslig grund och informera de registrerade om hur deras personuppgifter hanteras. Behandlingar av personuppgifter ska finnas upptagna i en registerförteckning och arbetet med riskbedömning och informationsklassning behöver fortsätta utvecklas under 2026.

Informationssäkerhet

Förbundet har antagit en informationssäkerhetspolicy som beskriver mål, principer och ansvarsfördelning. Arbetet fortsätter med att utveckla rutiner och instruktioner för systemansvariga och medarbetare. För att stärka kunskapen och efterlevnaden genomförs utbildning i informationssäkerhet för all personal och förtroendevalda.

Följande aktiviteter planeras att genomföras under 2026:

- Införande av direktarkivering för bygglovsärenden och miljö- och hälsoskyddsärenden

- Implementera Nova Webb 2026
- Införa nya och uppdatera e-tjänster inom bygglov- och miljö- och hälsoskydd
- Genomföra riktade insatser för att höja användandet av e-tjänster inom miljö- och hälsoskydd
- Utveckla den digitala processen för övergripande ärenden i W3D3 (tillgänglighetsanpassade mallar, digital möteshantering och e-arkiv)
- Ta fram en ny informationshanteringsplan
- Fortsätta arbetet med riskbedömning och informationsklassning av förbundets behandlingar av personuppgifter
- Utveckla informationssäkerhetsarbetet med rutiner och instruktioner för systemansvariga och medarbetare.
- Följa upp att obehöriga inte har åtkomst till verksamhetens IT-system.
- Följa upp att personal och förtroendevalda har kompetens inom informationssäkerhet

Risk- och sårbarhetsarbete

Medlemskommunernas risk- och sårbarhetsanalys omfattar även förbundets verksamhet. Förbundet ansvarar för kontinuitetshantering, vilket innebär att säkerställa att samhällsviktiga funktioner kan upprätthållas på en tolerabel nivå vid störningar. Kontinuitetshantering är ett systematiskt och återkommande arbete.

Arbetet har inletts med en kartläggning av kritiska beroenden och riskbedömning. Kartläggningen omfattar aktiviteter, interna och externa resurser samt verksamhetsnära system. Nästa steg är att ta fram en kontinuitetsplan med åtgärder, ansvar och uppföljning. Planen ska färdigställas under 2026.

Följande aktivitet planeras att genomföras under 2026:

- Kontinuitetsplan ska tas fram

Brottsförebyggande arbete

Förbundet är representerat i Förebyggande rådet i Arboga kommun och i Brottsförebyggande rådet i Kungsörs kommun.

Samverkansarbetet med säkerhetssamordnare och polisen kommer att fortsätta under 2026 i syfte att stävja osund konkurrens.

Följande aktiviteter planeras att genomföras under 2026:

- Delta genom representant i kommunernas råd gällande det brottsförebyggande arbetet
- Gemensamma tillsynsinsatser med polis och säkerhetssamordnare

Fysisk planering

Förbundet är delaktig i kommunernas arbete med fysisk planering vid framtagandet av översiktsplaner och detaljplaner. Förbundets sakkunskaper efterfrågas främst inom områdena bygglov, buller, förorenade områden, hälsoskydd och naturvård och bidrar till att plan- och bygglagen samt miljöbalkens mål med att skapa en långsiktigt och hållbar livsmiljö uppnås.

Följande aktiviteter planeras att genomföras under 2026:

- Deltagande i medlemskommunernas detaljplanearbete
- Deltagande i medlemskommunernas översiktsplanearbete

2.5 Energi- och klimatrådgivning

Förbundet ansvarar för energi- och klimatrådgivningen i Arboga och Kungsör. Syftet är att erbjuda kostnadsfri och kommersiellt oberoende tjänst som riktar sig till hushåll, företag, bostadsrättsföreningar och organisationer. Rådgivning sker via telefon, e-post eller personligt besök.

Rådgivningen sker i samverkan mellan Köping, Arboga, Kungsör, Surahammar, Hallstahammar, Skinnskatteberg och Fagersta och utförs av Energikontoret i Eskilstuna motsvarande 0,9 åa (årsarbetskrafter) för de sju samverkande kommunerna.

Verksamheten finansieras genom statliga bidrag. Nuvarande programperiod upphör 2025 och ny utlysning för 2026 kommer i början av året, utan förväntade större förändringar.

2.6 Bygglovenheten

Bygglovenhetens verksamhet 2025

Bygglovenheten ansvarar för förbundets handläggning och tillsyn enligt plan- och bygglagen, förutom de delar som avser planläggning som respektive medlemskommun har ansvar för. De aktiviteter som bygglovenheten planerar att genomföra under 2026 redovisas i bilaga 1, Bygglovenhetens verksamhet och tillsynsplan 2026.

Förbundsdirektionen har beslutat om ett mål som bygglovsenheten ansvarar för.

Förbundsdirektionens mål 4

Av äldre lov/anmälningsärenden ska 25 % årligen avslutas.

Målvärde 75 %

2.7 Miljö- och hälsoskydds-enheten

Miljö- och hälsoskydds-enheten ansvarar för förbundets prövning och tillsyn/kontroll enligt miljöbalken, offentlig livsmedelskontroll, tobak, tobaksfria nikotinprodukter, receptfria läkemedel (OTC), folköl, elektroniska cigaretter, solarier, sprängämnesprekursorer, åtgärder mot förorening från fartyg (avfallshantering i fritidsbåtshamn) samt strandskyddsdispenser.

Enligt miljötillsynsförordningen ska den operativa tillsynsmyndigheten för varje verksamhetsår upprätta en samlad tillsynsplan som omfattar myndighetens ansvarsområde enligt miljöbalken. Planen ska grundas på en behovsutredning samt ha ett register över de verksamheter som behöver återkommande tillsyn. Planen ska vara på minst tre år och ses över årligen.

Tillsynsplanen redovisas i bilaga 2 där register över verksamheter med återkommande tillsyn redovisas samt vilka aktiviteter i den nationella tillsynsstrategin som planeras att genomföras.

Förbundet ansvarar för kontrollen av offentlig livsmedelskontroll och enligt EU-lagstiftning om offentlig kontroll av livsmedel och foder ska tillsynsmyndigheten ta fram en kontrollplan för verksamheten.

Förbundsdirektionen har beslutat om tre mål som miljö- och hälsoskydds-enheten ansvarar för.

Förbundsdirektionens mål 1

Fastställd tillsynsplan miljö- och hälsoskydd och kontrollplan livsmedel har uppfyllts

Målvärde 100 %

Förbundsdirektionens mål 2

Gula bristfälliga enskilda avlopp ska vara åtgärdade år 2026 (gula, gula med förbud eller gula med vite)

Målvärde 95 %

Förbundsdirektionens mål 3

Aktiviteter som är relevanta för förbundet och ingår i den nationella tillsynsstrategin 2026 - 2029 ska genomföras.

Målvärde 80%

3 Bilagor

- Bilaga 1 Bygglövenhetens verksamhet och tillsynsplan 2026
- Bilaga 2 Miljö- och hälsoskyddsenshetens tillsynsplan 2026–2029
- Bilaga 3 Kontrollplan offentlig livsmedelskontroll 2026–2028
- Bilaga 4 Register över tillsynsobjekt 2026-2029

Bygglovenhetens verksamhet och tillsynsplan 2026

Bilaga 1

Antagen av:	Förbundsdirektionen
Datum och paragraf:	2026-02-02, § 8
Ärendenummer:	VMMF 57/2025
Dokumentansvarig:	Västra Mälardalens Myndighetsförbund
Senast reviderad:	2026-02-02

Innehåll

1	Bygglovenhetens uppdrag	3
1.1	Förbundsdirektionens mål 2026	3
2	Lovhantering	4
2.1	Bygglov, marklov, rivningslov, förhandsbesked	4
2.2	Teknisk kontroll och slutbesked	4
2.3	Digitalisering och e-tjänster	6
2.4	Aktiviteter och enhetsmål	6
3	Tillsynsplan för bygglovenheten	8
3.1	Tillsynsplanens syfte	8
3.2	Direktionens tillsynsansvar	8
3.3	Direktionens tillsynsområden	9
3.4	Tillsynsarbetet i praktiken	12
3.5	Prioritering	13
3.6	Kvalitetssäkring och statistik	14
3.7	Tillgängliga resurser	14
3.8	Aktiviteter och enhetsmål	14

1 Bygglovenhetens uppdrag

Bygglovenheten ansvarar för förbundets handläggning och tillsyn enligt plan- och bygglagen, förutom de delar som avser planläggning som respektive medlemskommun har ansvar för.

Enhetens huvudsakliga uppgifter är att behandla ansökningar om förhandsbesked, bygglov, rivningslov, marklov, anmälningar, leda tekniska samråd och utöva tillsyn inom byggområdet.

En viktig del i arbetet är att ge information och rådgivning till medborgarna. Det gäller allt från rådande lagstiftning, byggtekniska frågor till utformning och gestaltning. Bygglovenheten tillhandahåller även handlingar och ritningar från bygglovarkivet, vilket ofta efterfrågas från medborgare och företagare i samband med ansökningar och fastighetsförsäljningar.

1.1 Förbundsdirektionens mål 2026

Förbundsdirektionen har beslutat om ett mål som bygglovenheten ansvarar för. Syftet med målet är att avsluta äldre lovärenden.

Förbundsdirektionens mål 4

Av äldre lov/anmälningsärenden ska 25 % årligen avslutas. Målet gäller lovärenden 2018 och tidigare samt anmälningsärenden 2021 och tidigare.

Målvärde 75 %

2 Lovhantering

2.1 Bygglov, marklov, rivningslov, förhandsbesked

Bygglovenheten ansvarar för handläggning och beslut om bygglov, marklov, rivningslov och förhandsbesked.

Bygglov krävs för att bygga nytt, bygga till eller göra vissa ändringar. I bygglovet prövas bland annat var byggnaden eller anläggning ska placeras och hur den utformas och anpassas med hänsyn till omgivningen.

Förhandsbesked är en lokaliseringsprövning och ett första steg till bygglov. Genom förhandsbesked kan förbundet meddela om en byggnad kan godkännas på platsen utan att göra en fullständig bygglovsprövning.

Vid handläggning av ansökningar bedöms om de handlingar som inkommer är kompletta, tydliga och fackmässigt utförda. En snabb återkoppling till sökande med föreläggande om eventuella kompletteringar är en förutsättning för att klara lagstadgade handläggningstider och ge en bra service till sökande.

Ärendeingången för 2026 är svårbedömd i dagsläget med tanke på att fler åtgärder blir lovbefriade och anmälningsbefriade i och med de nya reglerna i plan- och bygglagen.

2.2 Teknisk kontroll och slutbesked

Efter att bygglov beviljats kallas den sökande till ett tekniskt samråd. I det tekniska samrådet görs en bedömning av kontrollbehovet samt behovet av samråd för att utöva tillsyn över byggprojektet. Innan byggstart får ske måste beslut fattas om ett startbesked och under byggskedet utförs minst ett platsbesök som protokollförs. När så byggnadsarbetet är avslutat genomförs ett slutsamråd på byggplatsen innan slutbesked utfärdas och byggnaden får tas i bruk. Processen från att ett bygglovsbeslut vunnit laga kraft fram till avslutat ärende är som längst fem år.

2.2.1 Boverkets byggregler (BBR)

Alla byggåtgärder, de som kräver bygglov, de som kräver anmälan samt alla andra byggåtgärder ska uppfylla Boverkets byggregler (BBR). En byggåtgärd kan till exempel vara nybyggnation eller ändringar i en befintlig byggnad. Ändring i en befintlig byggnad kan vara tillbyggnad, ombyggnad eller en annan ändring. BBR utgör de krav som samhället kräver att byggnader minst måste uppfylla. Det handlar om bland annat barnsäkerhet, tillgänglighet, brandskydd, bärförmåga och en god inomhusmiljö.

Boverket har gjort en översyn av BBR. Detta har resulterat i att reglerna och dess kapitel har delats upp i egna föreskrifter. Ett av skälen till översynen var att de tidigare allmänna råden som finns i reglerna ses som mer styrande än de är avsedda att vara. En följd av detta anses vara att byggandet har låsts till befintliga lösningar, i stället för att främja utveckling och innovation.

Övergången innebär en utmaning för byggnadsinspektörer i handläggningen av bygglovsärenden samt i tillsynsarbetet. Detta då de allmänna råden som tidigare kunnat ses som minimikrav inte längre kommer att finnas kvar. Ett behov av kompetensutveckling inom områdena kommer fortsatt behövas.

De nya reglerna började gälla från och med 1 juli 2025, men de äldre reglerna får användas om sökanden önskar det, fram till och med 30 juni 2026.

2.2.2 Nya regler i Plan- och bygglagen

Den 1 december 2025 trädde nya bestämmelser i kraft i plan- och bygglagen (PBL) vilket innebär förändringar i bland annat vilka byggåtgärder som kräver bygglov eller anmälan. Syftet med reformen är att göra reglerna mer överskådliga och enhetliga samtidigt som de bättre ska ta hänsyn till olika typer av områden och bebyggelsemiljöer. Regeländringen innebär att tidigare lovbefriade åtgärder samlas i ett tydligare och mer sammanhållet system och att lovplikten i vissa fall anpassas utifrån områdets karaktär och värden såsom kulturmiljöer eller områden av särskild betydelse.

De nya reglerna innebär att fler åtgärder kan genomföras utan bygglov och anmälan under förutsättning att de uppfyller givna krav och inte påverkar viktiga samhällsintressen. Samtidigt skärps lovplikten i känsliga områden vilket ställer högre krav på att både sökande och handläggare har god kännedom om platsens förutsättningar. Vissa tekniska ändringar och installationer omfattas fortsatt av anmälningsplikt trots att en byggnad eller byggnadsdel kan vara undantagen.

Då förgranskningen och beslutandet inte längre kommer göras av bygglovenheten för de åtgärder som är lov- och anmälningsbefriade, ökar ansvaret för fastighetsägaren i planering och utförande av åtgärder. Fastighetsägaren behöver själv se till att följa de regler som finns. Bygglovenhetens roll blir att utöva tillsyn över dessa åtgärder i de fall där åtgärder inte följer kraven.

För bygglovenheten innebär övergången att arbetet under en tid behöver ske parallellt enligt både de äldre och de nya reglerna beroende på när

ärendet kommit in. Detta medför utmaningar i handläggningen och ett ökat behov av tydlig och korrekt rådgivning till allmänheten. Då reglerna ger större utrymme för bedömningar i enskilda ärenden och i rådgivningen ökar också behovet av kompetensutveckling inom enheten.

De nya bestämmelserna gäller för alla ansökningar och anmälningar som kommer in från och med den 1 december 2025. Ärenden som kommit in dessförinnan handläggs enligt tidigare regelverk.

2.3 Digitalisering och e-tjänster

Som stöd för sin ärendehantering har bygglovenheten idag två sammankopplade verksamhetssystem. Nova webb som är webbaserad samt ByggR som är en klient. Klienten är planerad att sluta supporteras från och med den 30 september 2026. Bygglovenheten kommer fortsätta skapa nya rutiner, mallar etc, för att kunna övergå helt till Nova webb. Då det är ett relativt omfattande arbete för en liten enhet, kommer det fortsatt behöva prioriteras under året då övergången behöver ske i år.

Ett digitaliseringsprojekt för digital ärendehantering har pågått under de senaste åren. Utvecklingen har gått som förväntat med införande av e-tjänster, visuell styrning av processer samt att delar av ärendeprocessen har automatiserats. Då dessa delar hela tiden utvecklas och förbättras behöver enheten fortsätta arbetet med utvecklingen under 2026 för att på så vis öka effektiviteten i ärendehantering och servicen för våra medborgare.

Arbetet med att införa direktarkivering till e-arkivet har gjort goda framsteg. För att säkerställa ett långsiktigt och rättssäkert arkiveringsarbete behöver bygglovenheten ta fram rutiner för hur arkiveringen ska genomföras i det dagliga arbetet.

2.4 Aktiviteter och enhetsmål

- Fortsatt utveckling av den digitala bygglovsprocessen
- Ta fram rutiner och instruktioner utifrån digitaliseringsprocessen
- Ta fram nya och revidera befintliga mallar
- Utveckla och förtydliga hemsidan utifrån nya regler i PBL
- Kontrollera att vi klarar de lagstadgade handläggningstiderna
- Upprätthålla samsynen på enheten genom att utföra ett par gemensamma arbetsplatsbesök eller tekniska samråd med en inspektörskollega

Utöver direktionens mål har enheten tagit fram två enhetsmål. Ett som avser förgranskning av bygglovsärenden och ett som avser användning av e-tjänsterna.

Handläggningstid

Bygglovenhetens inkomna lov- och anmälningsärenden förgranskas inom två veckor

Målvärde 95 %

E-tjänsten

Nyttjandegrad av e-tjänst för lov- och anmälningsärenden

Målvärde 90 %

3 Tillsynsplan för bygglovenheten

Tillsynsplanen redogör för de olika områden förbundsdirektionen har ansvar över och hur tillsynsarbetet är tänkt att utövas i praktiken. Tillsynsplanen anger hur tillsynen ska prioriteras och hur tillgängliga resurser ska fördelas. Den tydliggör vilka åtgärder som planeras under de kommande åren för att utveckla direktionens tillsynsarbete och öka allmänhetens kunskap om frågor som rör direktionens ansvarsområden.

3.1 Tillsynsplanens syfte

Tillsynsplanen är ett dokument som direktionen har valt att ta fram för att säkerställa en hög kvalitet i direktionens tillsynsarbete. Tillsynsplanen ska agera som ett strategiskt styrdokument som bland annat anger vilka områden direktionen har tillsyn över, hur tillsynen ska prioriteras och hur de tillgängliga resurserna ska fördelas. Tillsynsplanen ska även ange hur kvalitetssäkring av tillsynsarbetet ska gå till. Det ska även framgå vilka åtgärder som planeras under de kommande åren för att utveckla direktionens tillsynsarbete och öka allmänhetens kunskap om frågor som rör direktionens ansvarsområden. Tillsynsplanen ska vara ett levande dokument som årligen utvärderas och uppdateras. Det görs i samband med att verksamhetsplanen för förbundets verksamhet fastställs.

Det viktigaste målet med tillsyn är inte att fatta ett visst antal beslut eller att ge sanktion åt fler byggherrar eller fastighetsägare i kommunen, utan att det blir rätt, dvs. att rättelse sker. Det är viktigt att komma ihåg de syften som finns med att upprätthålla de angivna tillsynsområdena, genom god tillsyn uppnår vi till exempel bättre inomhusklimat, tillgängliga publika lokaler och mycket mer. Det är även viktigt att belysa rättssäkerheten i att utöva tillsyn, så att alla behandlas lika och för att visa att det gynnar sig att göra rätt och följa de regler som finns.

Direktionen kommer i första hand arbeta för att rättelse sker i de fall något olovligt utförts och att kontroller utförs inom de intervall de ska osv. Ett beslut om föreläggande förenat med vite är således direktionens sista utväg och det som måste tas till när "frivillig" rättelse inte sker – detta innebär i praktiken att fastighetsägaren/byggherren informeras om överträdelsen och får en viss tid att vidta rättelse innan ett föreläggande förenat med vite beslutas.

3.2 Direktionens tillsynsansvar

Direktionen har tillsynen över att plan- och bygglagen och de förordningar, föreskrifter, domar och andra beslut som meddelats med stöd av lagen följs. Så snart det finns anledning att anta att någon inte har följt en bestämmelse

ska direktionen pröva förutsättningarna för och behovet av att ingripa eller besluta om påföljd.

För att direktionen ska kunna hantera en förseelse behöver direktionen på något sätt få kännedom om den, detta sker vanligtvis genom att medborgare tar kontakt med kommunen och lämnar information eller klagomål. Det finns inte något lagkrav på att direktionen själva ska bedriva ett aktivt, uppsökande tillsynsarbete eller till exempel bedriva informationskampanjer; detta kan dock ske på direktionens eget initiativ.

3.3 Direktionens tillsynsområden

Nedan följer en beskrivning av respektive område som direktionen har tillsynsansvar över uppdelat på lagstiftning. Plan- och bygglagen samt följdförordningar med mera.

3.3.1 Förfallna byggnader

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och tekniska egenskapskrav i huvudsak bevaras. Om byggnaden är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får den inte förvanskas. Sköter byggnadens ägare inte detta har direktionen möjlighet att besluta om åtgärdsföreläggande. Ett sådant beslut får förenas med vite. Om föreläggandet inte följs har direktionen möjlighet att besluta att åtgärden ska utföras av direktionen på fastighetsägarens bekostnad. Om byggnaden är förfallen eller skadad i väsentlig omfattning och inte sätts i stånd inom skälig tid får direktionen besluta att byggnaden ska rivas. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Om föreläggandet inte följs har direktionen möjlighet att besluta att åtgärden ska utföras på fastighetsägarens bekostnad.

Har byggnaden brister som kan äventyra säkerheten för dem som uppehåller sig i eller i närheten av byggnaden får direktionen förbjuda användningen av hela eller delar av byggnaden. Ett sådant beslut får förenas med vite.

3.3.2 Hissar och vissa andra motordrivna anordningar

Den som äger eller ansvarar för en hiss eller annan motordriven anordning (bland annat rulltrappor, småliftar och motordrivna portar) ska se till att anordningen kontrolleras innan anordningen tas i bruk och därefter med jämna intervall. Kontrollen utförs av en sakkunnig besiktningsman. Om anordningen vid kontroll inte uppfyller kraven på skydd för säkerhet och hälsa får den inte användas. Likaså får anordningen inte användas om den inte kontrolleras inom föreskriven tid. Inträffar ett olyckstillbud får

anordningen inte användas innan nödvändiga skyddsåtgärder vidtagits. Direktionen har tillsyn över att kraven uppfylls vad gäller alla motordrivna anordningar utom de som installeras i byggnadsverk som omfattas av arbetsmiljölagen.

Används en anordning innan bristerna är åtgärdade och ett godkänt protokoll upprättats ska direktionen pröva frågan om byggsanktionsavgift. Anordningar som belagts med användandeförbud ska åtgärdas så att tillgänglighet till och i byggnader uppnås. Åtgärdas inte anordningen har direktionen möjlighet att förelägga anordningens ägare att åtgärda bristerna. Ett sådant beslut får förenas med vite.

3.3.3 Obligatorisk ventilationskontroll (OVK)

En byggnads ägare ska se till att funktionen hos ventilationssystem i byggnaden kontrolleras innan systemen tas i bruk och därefter med jämna intervall (en- och tvåbostadshus omfattas inte av kravet på återkommande besiktning). Kontrollen utförs av en sakkunnig besiktningsman. Vid den återkommande besiktningen ska det kontrolleras att funktionen och egenskaperna hos ventilationssystemen överensstämmer med de föreskrifter som gällde när systemen togs i bruk.

Om besiktning inte utförs inom föreskriven tid har direktionen möjlighet att förelägga byggnadens ägare att utföra besiktning. Om ventilationssystem inte uppfyller de krav som ställs ska byggnadens ägare snarast möjligt vidta de åtgärder som behövs för att kraven ska vara uppfyllda. Åtgärdas inte brister har direktionen möjlighet att förelägga byggnadens ägare att åtgärda påtalade brister. Ett sådant beslut får förenas med vite.

3.3.4 Olovligt byggande och anordnande eller olovliga ändringar

Vidtas en lov- eller anmälningspliktig åtgärd utan att start- eller slutbesked har meddelats ska direktionen pröva frågan om byggsanktionsavgift. Bedöms åtgärden kunna få lov i efterhand kan ett lovföreläggande beslutas där ägaren ges möjlighet att inom en viss tid ansöka om lov för åtgärden. Om lovföreläggandet inte följs kan direktionen besluta att på ägarens bekostnad upprätta de ritningar som behövs för att kunna pröva frågan om lov. Kan lov, start- eller slutbesked inte lämnas för åtgärden i efterhand har direktionen möjlighet att besluta om rättelseföreläggande där det beslutas att åtgärden ska rivas, tas bort eller återställas.

Direktionen har även möjlighet att besluta om rättelseföreläggande för en åtgärd som inte kräver lov eller anmälan men som strider mot detaljplan. Beslut om rättelseföreläggande får förenas med vite.

3.3.5 Skötsel av tomt (ovårdade tomter och trafikfarlig växtlighet)

Tomter ska hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen och för trafiken inte uppkommer. Det innebär att fastighetens ägare måste sköta sin tomt så att den hålls vårdad och det inte samlas avfall, skräp, bråte, byggmaterial, eller annat som kan utgöra en betydande olägenhet för omgivningen. Det innebär även att häckar och annan växtlighet ska skötas så att trafiksäkerheten inte äventyras.

Det som gäller i fråga om vård och skötsel på tomter gäller i skälig utsträckning även på allmänna platser och på områden för anläggningar. Om fastighetens ägare inte håller tomten i vårdat skick har direktionen möjlighet att besluta om åtgärdsföreläggande. Ett sådant beslut får förenas med vite. Om föreläggandet inte följs har direktionen möjlighet att besluta att åtgärden ska utföras på fastighetsägarens bekostnad.

3.3.6 Takskyddsanordningar

En byggnad ska vid tidpunkten för uppförande uppfylla de krav som då ställdes vad gäller säkerhet, så att dess användning eller drift inte innebär en oacceptabel risk för halkning, fall eller andra olyckor. För att arbeten på tak, till exempel sotning, ska kunna utföras krävs därför att byggnaden är utrustad med tillräckliga taktillträdes- och skyddsanordningar samt att dessa hålls i sådant skick att de alltid fyller sitt ändamål.

För byggnader som uppförts före den 1 juli 1960 gäller retroaktiva krav som innebär att dessa byggnader ska uppfylla de krav som ställdes vid denna tidpunkt vad gäller uppstignings- och skyddsanordningar på tak. Kontroll att byggnader är utrustade med de taktillträdes- och skyddsanordningar som krävs utförs av sakkunnig besiktningsman. Om byggnadens ägare inte underhåller befintliga anordningar eller om byggnaden uppförts utan de anordningar som krävs har direktionen möjlighet att besluta om åtgärds- och rättelseföreläggande. Ett sådant beslut får förenas med vite.

3.3.7 Tillgänglighet – exempelvis enkelt avhjälpna hinder

Hinder mot tillgänglighet dit allmänheten har tillträde ska alltid avhjälpas om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpas. Lokaler dit allmänheten har tillträde är exempelvis receptioner, bibliotek, restauranger och affärslokaler. Bostäder räknas inte som sådana lokaler som omfattas av kraven. Utöver lokaler i byggnader ska enkelt avhjälpna hinder åtgärdas även för allmänna platser som i detaljplan pekats ut som ett område avsett för gemensamt behov. Det kan exempelvis vara väg, park eller torg.

De hinder som ska åtgärdas är främst fysiska hinder, till exempel nivåskillnader, tunga dörrar, bristande skyltning och bristande belysning; hinder av mer tillfällig karaktär, exempelvis snö, anses inte vara ett enkelt avhjälpt hinder.

Hindren ska avhjälpas oavsett när de uppkommit, och om en byggnads- eller fastighetsägare eller en nyttjanderättshavare inte följer detta har direktionen möjlighet att besluta om ett åtgärdsföreläggande. Ett sådant beslut får förenas med vite.

Vid nybyggnation ska dagens krav vad gäller tillgänglighet uppfyllas för hela byggnaden. Vid ombyggnation ska dagens krav uppfyllas för hela byggnaden eller, om detta inte är rimligt, den betydande och avgränsbara del av byggnaden som påtagligt förnyas genom ombyggnaden. Vid annan ändring av en byggnad än ombyggnad ska kraven uppfyllas i fråga om ändringen. Detta gäller för alla typer av byggnader och användningssätt. Om byggnadens eller fastighetens ägare inte följer detta har direktionen möjlighet att besluta om ett rättelseföreläggande. Ett sådant beslut får förenas med vite.

3.3.8 Utomhuslekplatser

Utomhuslekplatser och fasta anordningar på lekplatser ska underhållas så att risken för olycksfall begränsas. Med lekplats avses ett markområde som särskilt är planerat för lek; så kallade utegym och lekplatser inomhus omfattas inte av direktionens tillsyn. Lekplatser ska utformas så att de är tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Om fastighetens ägare inte tillser detta har direktionen möjlighet att besluta om åtgärdsföreläggande eller rättelseföreläggande. Ett sådant beslut får förenas med vite.

3.4 Tillsynsarbetet i praktiken

Direktionens tillsynsarbete är skattefinansierad verksamhet. Direktionens tillsyn hanteras i enskilda ärenden som upprättas om direktionen mottar information eller klagomål från en anonym eller namngiven medborgare, eller om direktionen själva anser att det framkommit skäl att bedriva tillsyn i ett enskilt fall. Det finns inte något lagkrav på att direktionen själva ska bedriva ett aktivt, uppsökande tillsynsarbete eller till exempel bedriva informationskampanjer; detta kan dock ske på direktionens eget initiativ.

Det finns inga fastslagna handläggningstider för tillsynsärenden, men av förvaltningslagen framgår att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. En medborgare som lämnat in ett klagomål och valt att inte vara anonym har

alltid rätt till att få sitt ärende avgjort med ett beslut och få information om hur man överklagar beslutet om det gått dem emot.

Om det i ett ärende framkommer skäl för direktionen att ingripa innebär direktionens tillsyn främst att via förelägganden eller förbud försöka förmå motpart att själv vidta nödvändiga åtgärder (riva byggnader, städa tomter osv). Endast i undantagsfall ingriper direktionen själva och genomför åtgärder på motpartens bekostnad eller vänder sig till kronofogden.

3.5 Prioritering

När ett nytt ärende upprättas ska det tilldelas en handläggare, och handläggning ska sedan påbörjas, oavsett vilket tillsynsområde ärendet faller inom. Finns det risk för människors liv och hälsa ska dock ärendet prioriteras och hanteras omedelbart enligt prioritering nedan.

Prioritering 1

När åtgärden medför en eller flera av följande punkter:

1. Uppenbar risk för liv, hälsa eller egendom
2. Bristande underhåll med uppenbar risk för hälsa och säkerhet
3. Omgivningen, grannar eller allmänheten upplever stora olägenheter

Ärenden med prioritering 1 handläggs direkt när direktionen får kännedom om åtgärden.

Prioritering 2

När åtgärden medför en eller flera av följande punkter:

1. Möjlig fara för liv, hälsa eller egendom
2. Bristande underhåll i större omfattning
3. Omgivningen, grannar eller allmänheten upplever olägenheter

Ärenden med prioritering 2 handläggs skyndsamt.

Prioritering 3

När åtgärden medför en eller flera av följande punkter:

1. Ingen fara för liv, hälsa eller egendom
2. Bristande underhåll i mindre omfattning
3. Omgivningen, grannar eller allmänheten upplever vissa/inga olägenheter

Ärenden med prioritering 3 handläggs i kronologisk ordning som de inkommit.

3.6 Kvalitetssäkring och statistik

Arbete med att ta fram statistik och förnya rutiner och arbetsmallar för tillsynsarbetet görs kontinuerligt. I det arbetet ingår även en språklig översyn för att förenkla och förbättra språket i kommunikationen med medborgare, kollegor och förtroendevalda.

Återkommande möten hålls för att sprida kunskap mellan medarbetare. Beslut och tjänsteskrivelser granskas alltid av en kollega innan besluten fattas för att säkra kvalitén och rättssäkerheten. När det bedöms nödvändigt sker avstämningar med andra förvaltningar och myndigheter. Kunskapsutbyten och samverkan sker även med andra kommuner. Statistik för att visa antal inkomna tillsynsärenden tas löpande fram för att kunna följa arbetet utifrån tillsynsplanen.

Genom ovanstående åtgärder underlättas och förenklas handläggningen så att tillsynen kan ske så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

3.7 Tillgängliga resurser

I dagsläget har förbundsdirectionen inte anslagit specifika resurser för tillsynshandläggare, utan handläggningen av tillsynsärenden handläggs parallellt med övriga (avgiftsfinansierade) bygglovsärenden.

Tillsynsarbetet ska vara skattefinansierad och inte bekostas av bygglovsavgifter och andra avgifter. De tillsynsärenden som handläggs i dagsläget är till största del initierade av en anmälan utifrån. Egeninitierade tillsynsinsatser förekommer, men är få då resurserna saknas.

3.8 Aktiviteter och enhetsmål

- De tillsynsärenden som upprättas ska tilldelas en handläggare och handläggning ska påbörjas inom tre veckor, med undantag för ärenden med prioritering 1 som handläggs direkt när directionen får kännedom om åtgärden
- Aktivt arbeta för att handlägga ärenden enkelt, snabbt och kostnadseffektivt utan att rättssäkerheten eftersätts
- Se över hur vi effektivt kan arbeta informativt genom att exempelvis uppdatera information på hemsidorna kopplat till vissa tillsynsområden
- Upprätthålla ett gott samarbete med andra förvaltningar, kommuner och myndigheter
- Hålla oss uppdaterade på rättsutvecklingen för att säkerställa att vi tar korrekta och rättssäkra beslut

- Ta fram statistik för tillsynsärenden

Enheten har tagit fram två enhetsmål inom tillsyn som redovisas nedan.

Tillsyn

Underkända besiktningar av hissar eller vissa andra motordrivna anordningar ska följas upp med skrivelse till fastighetsägaren och tillsyn på plats ska göras inom tre veckor.

Målvärde 100 %

Handläggningstid

Bygglovenhetens inkomna tillsynsärenden behandlas inom tre veckor med informationsbrev.

Målvärde 85 %

Miljö- och hälsoskyddsenshetens tillsynsplan 2026–2029

Bilaga 2

Antagen av:	Förbundsdirektionen
Datum och paragraf:	2026-02-11, § 8
Ärendenummer:	VMMF 57/2025
Dokumentansvarig:	Västra Mälardalens Myndighetsförbund
Senast reviderad:	2026-02-02

Innehåll

1	Beskrivning av tillsynsuppdraget	3
1.1	Tillsynsansvaret	3
1.2	Miljöbalken	5
1.3	Offentlig livsmedelskontroll	6
1.4	Övrig lagstiftning	6
1.5	Finansiering	6
2	Direktionsmål och enhetsmål	7
2.1	Förbundsdirektionens mål 2026	7
2.2	Miljö- och hälsoskyddsenshetens mål 2026	7
3	Planeringsförutsättningar för tillsynen 2026	9
3.1	Riskbedömning och prioriteringsmodell	10
3.2	Nationell tillsynsstrategi	11
3.3	Resursfördelning och planerat genomförande 2026	13
3.4	Styrd tid	14
3.5	Händelsestyrd tid	15
3.6	Behovsprioriterad tid	16
4	Tillsynsplan 2026	18
4.1	Miljöskydd	18
4.2	Förorenade områden	21
4.3	Naturvård och strandskydd	25
4.4	Små avlopp	28
4.5	Hälsoskydd	31
4.6	Tobak, receptfria läkemedel och folköl	35
4.7	Livsmedelskontroll	38
5	Register över tillsynsobjekt se bilaga 4	42

1 Beskrivning av tillsynsuppdraget

1.1 Tillsynsansvaret

Tillsynen utgör en grundläggande del av arbetet med att nå de nationella miljö kvalitetsmålen, de folkhälsopolitiska målen och de globala målen i Agenda 2030. Arbetet styrs även av den nationella tillsynsstrategin för miljöbalkens område samt den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP). Tillsynen ska också bidra till att miljö kvalitetsnormerna följs inom de områden där förbundet har tillsynsansvar. Dessa omfattar bland annat normer för vatten, luft och omgivningsbuller. Vid planering av tillsynen ska förbundet dessutom beakta Vattenmyndighetens åtgärdsprogram, som anger vilka kommunala åtgärder och tillsynsinsatser som krävs för att nå god vattenstatus. Förbundet ska genomföra en rättssäker, likvärdig och effektiv tillsyn som utgår ifrån risk, väsentlighet och behov.

Västra Mälardalens Myndighetsförbund är operativ tillsynsmyndighet för miljöbalkens områden och kommunal kontrollmyndighet enligt livsmedelslagstiftningen. Förbundet utövar även tillsyn enligt flera angränsande lagstiftningar, vilka beskrivs i senare avsnitt av dokumentet. Förbundet ska på eget initiativ eller efter anmälan kontrollera att lagstiftningens krav följs. När brister konstateras ska tillsynsmyndigheten vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa efterlevnad av gällande regler. Förbundet handlägger även ansökningar och dispenser enligt gällande vattenskydds föreskrifter.

Förbundet bistår även kommunerna i fysisk planering genom att lämna miljöbalksbedömningar och yttranden i bland annat detaljplaner, översiktsplaner och andra planeringsuppdrag. Bedömningarna omfattar flera tillsynsområden, såsom naturvård och strandskydd, miljöskydd och hälsoskydd och säkerställer att planeringsprocessen beaktar relevanta miljökrav.

Syfte med tillsynsplanen

Tillsynsplanen är ett styrdokument som beskriver den planerade tillsynen inom förbundets ansvarsområden. Planen visar vilka områden som ska prioriteras under året, hur resurser ska fördelas och hur uppföljning ska ske. Dokumentet utgör ett underlag till verksamhetsplanen och är ett stöd för både direktionen och förbundets tjänstepersoner i planering och kvalitetssäkring av tillsynsarbetet.

Ansvarsfördelning

- Direktionen är förbundets politiska ledning och beslutar om tillsynsplanen samt i ärenden som enligt lag inte får delegeras.
- Tjänstepersoner ansvarar för den operativa tillsynen och fattar beslut i enlighet med gällande delegationsordning.
- Delegationsordningen anger vilka beslut som får fattas av tjänstepersoner och vilka som ska avgöras av direktionen.

Uppföljning och kvalitetssäkring

Uppföljning sker löpande samt i tertial, delår- och årsrapport. Genomförda insatser, resursåtgång, avgiftsutfall och måluppfyllelse analyseras och används för att revidera behovsutredning och tillsynsplan.

Kvalitetssäkring görs genom intern kontroll, kollegial granskning, gemensamma bedömningsstöd, rutiner och kontinuerlig kompetensutveckling. Extern granskning och samverkan med andra myndigheter kompletterar detta och säkerställer en rättssäker och likvärdig tillsyn. Förbundet följer även nationella och regionala tillsynsvägledning som stöd för enhetliga och likvärdiga bedömningar.

Lagstiftning

Förbundets verksamhet styrs av lagstiftning, nationella och regionala styrdokument, lokala mål samt förbundets egna styrande dokument.

De lagar som främst styr förbundets arbete är:

- Miljöbalken
- Livsmedelslagen
- Lagstiftning om foder och animaliska biprodukter
- Smittskyddslagen
- Strålskyddslagen
- Lag om åtgärder mot förorening från fartyg
- Lag om sprängämnesprekursorer
- Lag om tobak och liknande produkter
- Lag om tobaksfria nikotinprodukter
- Lag om handel med vissa receptfria läkemedel
- Alkohollagen (folköl)

Utöver detta tillämpas bland annat: Kommunallagen, Förvaltningslagen, Viteslagen, Offentlighets- och sekretesslagen, Dataskyddsförordningen (GDPR).

Nationella, regionala och lokala mål

Tillsynen ska säkerställa att lagstiftningen följs och arbetet bidrar till att genomföra flera nationella och regionala styrmedel, bland annat:

- Sveriges 16 miljö kvalitetsmål
- Åtgärdsprogrammen inom vattenförvaltningen
- Agenda 2030
- Nationella tillsynsstrategin för miljöbalken 2026 - 2029
- Nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan NKP 2026 - 2029

Samverkan

Förbundet är medlem i Mitt Miljösamverkan, ett regionalt samarbete mellan kommuner och länsstyrelser i Uppsala, Dalarna, Västmanland och Gävleborgs län. Samverkan omfattar gemensamma projekt, utbildningar och nätverk inom bland annat små avlopp, livsmedel och dricksvatten, strandskydd, hälsoskydd och miljöskydd. Genom samarbetet får förbundet tillgång till gemensamma arbetsmetoder, kompetensutveckling och ett effektivare resursutnyttjande, vilket stödjer prioritering och planering i tillsynsarbetet.

Förbundet samverkar även inom energi- och klimatrådgivning med Köping, Surahammar, Hallstahammar, Skinnskatteberg och Fagersta.

Kompetens- och utbildning

En rättssäker och effektiv tillsyn förutsätter att förbundet har tillräcklig och aktuell kompetens. Förbundet arbetar enligt en årlig kompetensutvecklingsplan och deltar i utbildningar och nätverk inom Mitt Miljösamverkan, region samt nationella program.

Kompetensbehov identifieras i behovsutredningen och följs upp årligen. Förbundet säkerställer att den samlade kompetensen är tillräcklig för att genomföra tillsynsplanen och anpassar vid behov resurser, utbildningsinsatser och arbetssätt för att upprätthålla en likvärdig kompetensnivå inom alla tillsynsområden. Kompetensen utvecklas även kontinuerligt i takt med förändringar i lagstiftning och praxis.

1.2 Miljöbalken

Västra Mälardalens Myndighetsförbund ansvarar för tillsyn enligt Miljöbalken. Enligt miljö tillsynsförordningen (2011:13) ska den operativa tillsynsmyndigheten årligen upprätta en samlad tillsynsplan baserad på en behovsutredning. Behovsutredningen beskriver de områden där risken för olägenheter bedöms vara störst, vilka tillsynsinsatser som är mest angelägna att genomföra samt vilket resurs- och kompetensbehov som krävs för att kunna utföra tillsynen på ett effektivt sätt. Direktionen antog behovsutredningen 2026 - 2028 den 17 december 2025, § 140.

Tillsynsplanen anger vilka områden som prioriteras lokalt och vilka planerade tillsynsinsatser som ska genomföras, samt hur tillsynen ska följas upp. Planen omfattar minst tre år och revideras årligen. Den ingår som bilaga till förbundets verksamhetsplan och fastställs av direktionen.

Miljömål som styr arbetet

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

1.3 Offentlig livsmedelskontroll

Förbundet ansvarar för kontroll enligt livsmedelslagstiftningen. Enligt EU-förordning 2017/625 ska den lokala kontrollmyndigheten upprätta en kontrollplan. Kontrollplanen beskriver planerad riskbaserad kontroll, prioriteringar, bemanning och uppföljning. Den ingår som bilaga i verksamhetsplanen och fastställs av direktionen (bilaga 3).

Kontrollen omfattar även dricksvattenanläggningar i enlighet med EU:s dricksvattenförordning och Livsmedelsverkets föreskrifter.

1.4 Övrig lagstiftning

Förbundet ansvarar även för andra tillsynsområden, en fullständig översikt finns i avsnittet 1.1 om tillsynsansvaret. Tillsynen för övrig lagstiftning prioriteras på motsvarande sätt som övriga tillsynsområden.

Tillsynen planeras och prioriteras på motsvarande sätt som övriga tillsynsområden.

1.5 Finansiering

Tillsynsuppdraget finansieras genom kommunbidrag (medlemsbidrag) samt avgifter enligt taxa. Avgiftsfinansierad tillsyn bedrivs enligt självkostnadsprincipen. Vissa delar av den händelsestyrda tillsynen, strategiskt utvecklingsarbete, samverkan och rådgivning är skattefinansierad och finansieras genom kommunbidrag.

2 Direktionsmål och enhetsmål

2.1 Förbundsdirektionens mål 2026

Tillsynsplanen redovisar de direktionsmål som berör miljö- och hälsoskyddsenshetens verksamhet. Förbundets övriga mål framgår av verksamhetsplanen.

Mål 1 - Tillsynsplan

Att genomföra 100 % av den planerade tillsynen/kontrollerna under året enligt fastställda planer.

Miljö- och hälsoskydd: Samtliga verksamheter som betalar årlig avgift inom ansvarsområdet.

Livsmedel: Samtliga verksamheter som är planerade att kontrolleras.

Mål 2 – Små avlopp

95 % av gula bristfälliga små avlopp ska vara åtgärdade år 2026 (gula, gula med förbud eller gula med vite).

Mål 3 – Nationella tillsynsplanen 2026 - 2029

Under 2026 ska minst 80 % av de aktiviteter som är relevanta för förbundet och ingår i den nationella tillsynsstrategin 2026 genomföras.

2.2 Miljö- och hälsoskyddsenshetens mål 2026

För att verksamheten inom miljö- och hälsoskyddsområdet ska bedrivas på ett effektivt och rättssäkert sätt har enheten tagit fram tre gemensamma mål. Uppföljning sker varje månad.

Mål 1 - Nya livsmedelsverksamheter

Nya verksamheter ska ha fått ett första tillsynsbesök inom tre månader från att anmälan har gjorts.

Mått: Uppfyllelsegrad (%) med avseende på antalet nya anmälda och registrerade verksamheter.

Mål 2 - Förelägganden

Tidsbegränsade förelägganden ska följas upp inom tre veckor från det datum som meddelats i föreläggandet.

Mått: Uppfyllelsegrad (%) med avseende på antalet tidsbegränsade förelägganden.

Mål 3 - Nyttjandegrad av e-tjänster

Minst 60 % av miljö- och hälsoskyddsärenden inklusive livsmedel ska ske via e-tjänst.

Mått: Uppfyllelsegrad (%) med avseende på antalet inkomna ärenden via e-tjänst.

3 Planeringsförutsättningar för tillsynen 2026

Tillsynsplanen bygger på den risk- och behovsanalys som genomförts i behovsutredningen för 2026 - 2028. Detta avsnitt beskriver de förutsättningar som påverkar hur tillsynen planeras och genomförs under 2026.

Behovsutredningen 2026 visar ett samlat resursbehov på 11,4 årsarbetare för att genomföra den tillsyn som bedöms nödvändig. Förbundets budgetram för 2026 omfattar 11,0 årsarbetare, vilket innebär att 0,4 årsarbetare saknas för att nå upp till nivån i behovsutredningen.

För att anpassa tillsynsplanen till tillgängliga resurser har nedprioriteringar gjorts inom området små avlopp. Området bedöms ha störst flexibilitet i tillsynsfrekvensen utan att miljö- och hälsoskyddet påverkas negativt.

Det långsiktiga och strategiska arbetet med kommunernas cirka 2 600 avloppsanläggningar under perioden 2010 – 2025 har gett mycket goda resultat. Andelen bristfälliga avlopp har minskat från 61 % till 5 %, och den akuta åtgärdsfasen är i stort sett avslutad.

Arbetet har därmed gått in i en ny fas som omfattar kontroll av äldre godkända anläggningar samt riktade utredningar, bland annat av 48 fastigheter som identifierats som prioriterade under 2026. Dessa aktiviteter kan genomföras med en något lägre årsvolym än tidigare utan att det påverkar den samlade miljönyttan.

Fysisk planering är också en återkommande del av planeringsförutsättningarna och påverkar resursbehovet inom flera tillsynsområden. Arbetet omfattar miljöbalksbedömningar och yttranden i detaljplaner, översiktsplaner och andra planeringsunderlag, där frågor om naturvård, strandskydd, miljöskydd och hälsoskydd ska beaktas.

Tabellen nedan visar resursbehov enligt behovsutredning och tillsynsplan i jämförelse med resurser enligt budget 2026

Tillsynsområde	Resursbehov enligt behovsutredning 2026-2028			Resurserbehov tillsynsplan 2026	Resurser enligt budget 2026
	Årsarbetare 2026	Årsarbetare 2027	Årsarbetare 2028	Årsarbetare	Årsarbetare
Miljöskydd	2,9	2,5	2,7	2,8	3,1
Föreområde	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Naturvård	0,3	0,3	0,2	0,4	0,4
Små avlopp	1,8	1,1	1,0	1,4	1,5
Hälsoskydd	1,4	1,0	1,1	1,3	1,5
Livsmedel	1,9	1,6	1,6	1,8	1,5
Tobak, receptfria läkemedel, folköl	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Administration och ledning	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Årsarbetare totalt	11,2	9,4	9,5	10,6	10,8

En samlad analys av resursläget och hur dessa förutsättningar påverkar den planerade tillsynen redovisas i avsnitt 3.2.

3.1 Riskbedömning och prioriteringsmodell

Riskbedömningen grundas på verksamheternas potentiella och faktiska påverkan på människors hälsa och miljö.

Bedömningen omfattar bland annat:

- verksamhetens omfattning och miljöpåverkan
- kemikalie- och avfallshantering
- omgivningens känslighet
- egenkontrollens kvalitet
- historik, efterlevnad och inkomna klagomål

Riskbedömningen styr val av tillsynsobjekt, tillsynsfrekvens och tidfördelning. Det görs enligt metodiken i behovsutredningen och bygger på Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) planeringsmatris, nationell vägledning samt Livsmedelsverkets riskbaserade modell. Bedömningen omvandlas till tillsynstid och tillsynsfrekvens enligt fastställd tidsmodell.

Riskenivån avgör om tillsynen genomförs som styrd tid, händelsestyrd tid eller behovsprioriterad tid. Den nationella tillsynsstrategin 2026 – 2029 används för att välja fokusområden inom behovsprioriterad tillsyn.

3.2 Nationell tillsynsstrategi 2026–2029

Den nationella tillsynsstrategin för miljöbalkstillsyn 2026–2029 innehåller ett antal fokusområden som ska säkerställa enhetlig och riskbaserad tillsyn i hela landet. Fokusområdena används som grund vid val av lokala projekt, urval av objekt och bedömning av tillsynsbehov.

För perioden 2026–2029 omfattar strategin följande prioriterade fokusområden:

Nationella tillsynsstrategin 2026–2029

Tillsynsområde	Fokusområde	Tillsynsmyndighetens aktiviteter	År
Avfall	Avfallshantering på bilskrotor	Nationell tillsynskampanj	2028
	Upptäcka illegal avfallshantering	Nationell tillsynskampanj	2026–2027, 2029
	Bygg- och rivningsavfall	Nationell tillsynskampanj	2027, 2029
	Masshantering i anläggningsändamål	Nationell tillsynskampanj	2027, 2028
Förorenade områden	Prioriterade förorenade områden	Handlingsplan	2026
	Riskklass 1-2	Egeninitierad tillsyn	2026–2029
	PFAS-föroreningar brandövningsplatser	Nationell tillsynskampanj	2026–2027
Hälsoskydd	Inomhusmiljö i bostäder	Tillsyn	2026–2029
	Legionella i kyltorn	Nationell tillsynskampanj	2027
	Höga- och låga temperaturer i vård- och omsorgslokaler	Inventering av verksamheter	2027–2028
		Tillsyn att verksamheterna har kunskap och rutiner för att hantera värmebölja	2027–2028
Anmälningsskyldiga hygieniska verksamheter	Uppsökande tillsyn	2026	
Kemikalier	Återförsäljare - kemiska produkter och varor	Nationell tillsynskampanj/egeninitierad tillsyn	2028/2026–2029
	Återförsäljare - kosmetiska produkter	Nationell tillsynskampanj/egeninitierad tillsyn	2027/2027–2029
	Användning av biocidprodukter - skadedjursbekämpning	Tillsyn	2028–2029
Miljöfarliga verksamhet	Användning av PFAS	Tillsyn	2027–2028
	Avloppsledningsnät och dagvattenanordningar	Nationell tillsynskampanj	2027
	Konstgräsplaner och gummiytor	Nationell tillsynskampanj	2026

Tillsynsområde	Fokusområde	Tillsynsmyndighetens aktiviteter	År
Naturtillsyn	Invasiva främmande arter	Tillsyn	2027–2029
	Strandskyddstillsyn	Peka ut problemområden	2026
		Nationell tillsynskampanj	2027
Övergripande	Ny inom tillsyn	Samverkan kring att introducera nyanställd personal	2026–2029
		Kompetenskartläggning.	2027–2029
	Planera och genomföra inspektioner	Beakta i tillsynsplaneringen rekommenderade tillsynsintervall och framtagna planeringsunderlag	2029
		Erfarenhetsutbyte med andra tillsynsmyndigheter	2026–2029

[bilaga-tillsynsplan-nationella-strategin-for-miljobalkstillsynen-2026-2029.xlsx](#)

Dessa fokusområden utgör en central del av underlaget för förbundets behovsutredning och prioriteringar och ligger till grund för den behovsprioriterade tillsyn som planeras under 2026.

Riskenivån följs upp och uppdateras årligen. Om en verksamhets risk förändras justeras tillsynsfrekvens och prioriteringen. Vid resursbrist prioriteras styrd och händelsestyrd tid, medan behovsprioriterad tid anpassas utifrån risk och miljönytta.

Tillsynsfrekvens

Tillsynsfrekvens bestäms av fastställd tillsynstid.

Tillsynsfrekvens utifrån fastställd tillsynstid

Fastställd tillsynstid/objekttyp	Tillsynsfrekvens	Avgiftsmodell
6 - 8 timmar eller mer	1 gång/år	Fast årsavgift
4 - 5 timmar	1 gång/2 år	Fast årsavgift
2 - 3 timmar	1 gång /3 år	Fast årsavgift
Timobjekt (1 timme)	1 gång/4 år	Efterhandsdebitering
Hästgårdar	1 gång/10 år	Efterhandsdebitering
Små avlopp - minireningsverk	1 gång/10 år	Efterhandsdebitering
Små avlopp - markbaserad rening	1 gång/20 år	Efterhandsdebitering
Tobak	1 gång/år	Fast årsavgift
E-cigarett, receptfria läkemedel, folköl	1 gång/2 år	Fast årsavgift

Exempel: En verksamhet med två timmars fastställd tillsynstid besöks vart tredje år. Vid besöket används 6 timmar (2 x 3 år) medan avgiften fördelas årligen.

Bemanning och tidmodell

En heltidsanställd motsvarar cirka 1 600 timmar per år.

Dessa fördelas enligt följande modell:

- 930 timmar handläggningstid (styrd, händelsestyrd och behovsprioriterad tid)
- 670 timmar övrig tid

Handläggningstid

Handläggningstid omfattar all operativ tillsyn och delas in i:

- Styrd tid – lagreglerad tillsyn som måste genomföras
- Händelsestyrd tid – tillsyn som initieras av exempelvis anmälningar, klagomål, remisser eller inträffade händelser
- Behovsprioriterad tid – riskbaserad tillsyn som kan anpassas vid resursbrist

Övrig tid

Övrig tid omfattar aktiviteter som krävs för att verksamheten ska fungera men som inte är direkt tillsyn.

- Kompetensutveckling och inläsning
- Möten och samverkan
- Verksamhetsplanering, kvalitetsarbete och utveckling av arbetsmetoder
- Friskvård, sjukfrånvaro, raster, semester och administration
- Samsynsarbete och gemensamma tillsynsbesök
- Digitala tjänster och arbete med e-tjänster
- Arbete med taxor och tillämpningsfrågor

Fördelningen baseras på schabloner och erfarenhet från tidsredovisningen.

3.3 Resursfördelning och planerat genomförande 2026

Planeringen av tillsynen för 2026 utgår från behovsutredningen 2026 – 2028, direktionens mål samt den riskbaserade prioriteringsmodell som används inom förbundet. Tillsynen har fördelats på styrd tid, händelsestyrd tid och behovsprioriterad tid inom ramen för den fastställda budgeten.

Behovsutredningen visade ett underskott motsvarande cirka 0,4 årsarbetare. Genom omprioriteringar, främst inom området små avlopp där

det finns störst flexibilitet i tillsynsvolymen, bedöms resurserna nu vara tillräckliga för att genomföra hela uppdraget under 2026.

Det finns dock faktorer som kan påverka utfallet av planeringen, såsom vakanser, långvarig frånvaro eller rekryteringssvårigheter. Vid sådana avvikelser prioriteras styrd och händelsestyrd tid, medan behovsprioriterad tid är den del som i första hand anpassas.

Översikt av tillsynstid, resursbehov och tillgängliga resurser

Tabellen visar den totala tillsynstiden och motsvarande resursbehov samt de budgeterade resurserna för 2026. Totalt planeras 8 202 timmar, vilket motsvarar 8,9 årsarbetare.

Tabellen visar den totala tillsynstiden exklusive ledning och administration

Tillsynsplan 2026	Timmar 2026	Resursbehov 2026 årsarbetare	Resurser budget 2026 årsarbetare	Fördelning %
Styrd tid	2 290	2,5	2,5	28%
Händelsestyrd tid	3 231	3,5	3,5	39%
Behovsprioriterad tid	2 680	2,9	3	33%
Totalt	8 201	8,8	9,0	100%

En årsarbetare (åa) motsvarar 930 timmar handläggningstid (styrd, händelsestyrd och behovsprioriterad tid).

3.4 Styrd tid

Styrd tid avser tillsyn som följer direkt av lagstiftning och nationella krav. Omfattningen kan inte påverkas av tillsynsmyndigheten, eller endast i begränsad utsträckning. Den styrda tiden prioriteras alltid högst och måste genomföras oavsett resursläge. Planeringen baseras på behovsutredningen samt vägledning från Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Läkemedelsverket, Jordbruksverket och Livsmedelsverket.

Styrd tid omfattar tillsyn av:

- Miljöfarliga verksamheter (A-*, B-, C-, U- nivå)
- Anmälningsskyddade verksamheter (H)
- Köldmedieanläggningar
- Livsmedelsverksamheter (L)
- Solarium
- Försäljning av tobaksvaror, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter, receptfria läkemedel och folköl

*Det finns inga A-verksamheter i kommunerna.

Totalt omfattas 621 objekt av styrd tid. Utifrån gällande tillsynsfrekvenser planeras 362 av dessa att få tillsyn under 2026. Den totala tidsåtgången beräknas till 2 290 timmar, vilket motsvarar den miniminivå som krävs enligt lagstiftning och nationell vägledning.

Tabellen nedan visar antalet objekt inom styrd tid som totalt omfattas och planeras få tillsyn 2026

Tillsynsområde (styrd tid)	Antal objekt totalt	Antal objekt 2026	Antal timmar 2026
Miljöfarliga verksamheter (B, C, U)	81	62	806
Miljöfarliga verksamheter, lantbruk (B, C, U)	41	16	140
Köldmedieanläggningar	57	57	97,5
Hälsoskyddsverksamheter (H)	112	56	398
Tobak, receptfria läkemedel, folköl	88	23	107
Livsmedelsanläggningar (L)	242	147	742
Totalt	621	361	2 290

3.5 Händelsestyrd tid

Händelsestyrd tid avser ärenden som inte kan planeras i förväg och som måste hanteras när de uppkommer. Det omfattar ansökningar och anmälningar, klagomål, remisser, samråd, misstanke om miljöbrott, olyckor, rådgivning samt uppföljande tillsyn.

Den händelsestyrda tiden bedöms, baserat på tidigare års utfall, uppgå till cirka 3 231 timmar under 2026. Detta motsvarar ungefär 628 ärenden.

Tabellen nedan visar ärendevolym inom händelsestyrd tid 2026 (antal ärenden)

Tillsynsområde (händelsestyrd tid)	Typ av ärende	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Miljöfarliga verksamheter, värmepumpar, strandskyddsdispenser, små avlopp, hygieniska verksamheter, livsmedelsanläggningar	209	944
Uppföljande tillsyn	Uppföljning av styrd och behovsprioriterad tillsyn, förbud mm	194	529
Klagomål	Buller, avfall, inomhusmiljö i bostäder, misstänkt matförgiftning	58	346
Incidenter/avvikelser	Miljöolyckor, smittskyddsutbrott	16	86
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Sanktionsavgifter, åtalsanmälan	37	131
Rådgivning/kommunikation	Rådgivning inom samtliga områden	-	730
Remisser och samverkan	Yttranden bygglov, serveringstillstånd, miljöprovningar, polisytranden	91	352
Uppföljning/rapportering	Enkäter från andra myndigheter mm	23	114
Totalt		628	3 231

En stor del av tiden läggs också på rådgivning och information till de som kontaktar förbundet och tiden uppgår till cirka 730 timmar för samtliga områden.

3.6 Behovsprioriterad tid

Behovsprioriterad tid omfattar tillsyn på U- och UH-verksamheter samt projekt enligt nationell och regional vägledning. Tillsynen styrs av riskbedömning, lokala förutsättningar och prioriteringar i behovsutredningen.

Behovsprioriterad tid omfattar tillsyn av:

- Miljöfarliga verksamheter U (ej anmälningsskyldiga)
- Hälsoskyddsverksamheter UH (ej anmälningsskyldiga)
- Avloppsinventeringar
- Strandskyddstillsyn
- Nationella och regionala tillsynsprojekt

Nationell strategi för tillsyn

Den behovsprioriterade tillsynen planeras även utifrån den Nationella strategin för miljöbalkstillsyn 2026 - 2029, framtagen av Naturvårdsverket i samverkan med andra centrala myndigheter. Strategin är ett gemensamt verktyg för en effektiv, likvärdig och riskbaserad tillsyn och innehåller fokusområden som ska stödja tillsynsmyndigheterna i planeringen.

Behovsutredningen anger vilka fokusområden som bör prioriteras lokalt och tillsynsplanen beskriver vilka av dessa som genomförs under 2026 utifrån tillgängliga resurser. Strategin används som ett underlag för att bedöma risker och välja ut verksamheter för projektinriktad tillsyn. Vissa aktiviteter genomförs inom den styrda tiden.

Planeringen för 2026 är anpassad till tillgängliga resurser. Området små avlopp har prioriterats ned. Den behovsprioriterade tiden bedöms uppgå till 2 680 timmar.

Tabellen nedan visar den totala behovsprioriterade tiden 2026

Tillsynsområde (behovsprioriterad tid)	Antal objekt totalt	Antal objekt 2026	Tillsyn timmar 2026	Kommentar
Miljöskydd	269	73	746	U-verksamheter, nationella projekt (avfall, kemikalier, PFAS, ABP, växtskydd), samverkan
Förorenade områden	35	7	396	Egeninitierad tillsyn, gamla deponier, RK2, handlingsplan, nationellt projekt (brandövningsplatser), samverkan
Naturvård och strandskydd	1	1	20	Tillsyn kommunalt naturreservat, strandskyddsdispenser, samverkan
Små avlopp	2 642	127	740	Markbaserade, minireningsverk, fastigheter att utreda, riktlinje, samverkan
Hälsoskydd (UH- verksamheter)	378	43	419	UH-verksamheter, radon, nationellt projekt bostäder, samverkan
Tobak/nikotinfria produkter, receptfria läkemedel, folköl	19	19	154	Kontrollköp, samverkan
Livsmedelskontroll	0	0	205	Marknadsprojekt, beredskap, samverkan
Totalt	3 344	270	2 680	

Övergripande arbete - Administration och ledning

Administration och ledning omfattar de övergripande arbetsuppgifter som krävs för att myndighetsutövningen ska fungera men som inte är direkt tillsyn. Det inkluderar registrering och diarieföring, fakturering, arkivarbete, systemförvaltning samt ledningens ansvar för verksamhet, ekonomi och personal.

Behovsutredningen visar att behovet inom administrationen ligger kvar på ungefär samma nivå som tidigare. Arbetet med digitalisering fortsätter, bland annat genom underhåll av e-tjänster och successiv överföring av äldre handlingar till e-arkiv. Dessa uppgifter är en förutsättning för enhetens kvalitet, rättssäkerhet och effektiva ärendehantering.

Det totala resursbehovet för administration och ledning uppgår i behovsutredningen till 1,75 årsarbetare 2026. Denna tid är skattefinansierad och utgör en förutsättning för att övriga delar av tillsynsplanen ska kunna fungera.

4 Tillsynsplan 2026

4.1 Miljöskydd

Syfte och omfattning

Miljöskyddsområdet omfattar tillsyn enligt miljöbalkens kapitel 9, 14 och 15 och inkluderar miljöfarliga verksamheter, kemikalier, avfall, hantering av massor, köldmedia och cisterner. Tillsynen syftar till att förebygga utsläpp, säkerställa fungerande egenkontroll och bidra till miljö kvalitetsmålen.

Tillsynen planeras även utifrån de nationella fokusområdena 2026–2029, där avfall, kemikalier (bland annat PFAS), miljöfarliga verksamheter och vattenuttag är särskilt prioriterade. Vissa aktiviteter inom växtskydd ingår i den nationella kontrollplanen men regleras inte av miljöbalken. De redovisas här eftersom de utförs inom miljöskyddsområdet.

Arbetet omfattar även miljöbalksbedömningar i fysisk planering, exempelvis vid detaljplaner, översiktsplaner och andra planeringsunderlag där frågor inom miljöskydd behöver beaktas.

Riskbild och tillsynsbehov

Riskbedömningen utgår från verksamheternas potentiella miljöpåverkan, historik, egenkontroll samt omfattningen av kemikalie- och avfallshantering. Kommunerna har totalt 15 B-verksamheter, 46 C-verksamheter, 61 U-verksamheter samt 57 köldmedieanläggningar med årlig avgift. Utöver dessa finns 205 objekt med lågt eller sporadiskt tillsynsbehov. Objekt med längre tillsynsintervall, såsom hästgårdar och vissa U-verksamheter, har generellt låg miljörisk, få riskmoment eller ett tillsynsbehov som främst uppstår vid klagomål eller förändringar.

De mest betydande riskområdena är utsläpp till mark, vatten och luft, kemikaliehantering, avfall, PFAS och animaliska biprodukter (ABP). Dessa områden kräver både återkommande och riktad tillsyn.

Tabellen nedan ger en översikt över tillsynsobjekten och deras generella tillsynsfrekvens. Planerad tillsyn 2026 redovisas separat i avsnitten om styrd tid, händelsestyrd tid och behovsprioriterad tid.

Översikt över objekt och riskbild – miljöskydd

Verksamhetstyp	Totalt antal objekt	Tillsynsfrekvens (generellt behov)
Miljöfarlig verksamhet B	13	Årligen
Miljöfarlig verksamhet C	43	Årligen - vart 3:e år
Miljöfarlig verksamhet U	82	Årligen - vart 4:e år
Lantbruk B	2	Årligen
Lantbruk C	3	Årligen - vart 3:e år
Lantbruk U	63	Årligen - vart 4:e år
Hästgårdar	85	Vart 10:e år
Köldmedieanläggningar	57	Årligen
Totalt	348	

Prioriteringar

Under året prioriteras särskilt:

- Verksamheter med utsläpp till mark, vatten eller luft
- Lantbruk och hästgårdar
- Kontroll av köldmedia
- Uppföljning av brister
- Projekt inom avfall, kemikalier, PFAS, animaliska biprodukter (ABP) och växtskydd

Prioriteringarna utgår både från lokal riskbedömning och de nationella fokusområdena 2026–2029.

Styrd tid

Den styrda tillsynen omfattar miljöfarliga verksamheter och köldmedieanläggningar med fastställda tillsynsfrekvenser. Totalt omfattas 135 verksamheter och den styrda tillsynen uppgår till 1 043 timmar.

Styrd tid miljöskydd 2026

Styrd tid miljöskydd	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Miljöfarliga verksamheter	B, C, U-anläggningar	81	62	806
Lantbruk	B, C, U-anläggningar	41	16	140
Köldmedier	1–10 anläggningar, >10 anläggningar	57	57	98
Summa styrd tid		179	135	1 043

Händelsestyrd tillsyn

Tillsynen omfattar anmälningar/ansökningar, klagomål, remisser, samråd, misstanke om miljöbrott, olyckor, rådgivning samt uppföljande tillsyn. Den händelsestyrda tiden är baserad på tidigare års erfarenhet och bedöms uppgå till 821 timmar.

Miljöskydd är ett område med många anmälnings/ansökningsärenden, klagomål och uppföljningar. Eftersom cirka 50 % av den styrda tillsynen kräver uppföljning, genererar detta en betydande mängd händelsestyrda ärenden, vilket gör att den händelsestyrda tiden utgör en stor del av det totala tillsynsbehovet.

Händelsestyrd tid miljöskydd 2026

Händelsestyrd tid miljöskydd	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Anmälan/ansökan (25), Driftstörning (12), Värmepump (15)	52	207
Uppföljande tillsyn	Uppföljning av styrd tillsyn	40	80
Klagomål	Buller, avfall mm	25	150
Incidenter/avvikelser	Oljeolyckor mm	5	30
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Miljösanktionsavgifter (18), Åtalsanmälan (4)	22	48
Rådgivning/kommunikation	-	-	200
Remisser och samverkan	Länsstyrelsen, bygglov mm	57	90
Uppföljning/rapportering	Enkäter	4	16
Summa händelsestyrd tid		205	821

Behovsprioriterad tillsyn

Tillsynen omfattar 73 U-verksamheter. I den behovsprioriterade tiden ingår även aktiviteter/projekt som ingår i nationella tillsynsstrategin.

Tidsåtgången för 2026 är 746 timmar.

Behovsprioriterad tid miljöskydd 2026

Behovsprioriterad tid miljöskydd	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Behovsprioriterad tillsyn	U-verksamheter (miljöfarliga verksamheter, lantbruk, hästgårdar)	269	73	296
Nationella tillsynsstrategin	Avfall - upptäcka illegal avfallshantering			56
	Kemikalier - tillsyn återförsäljare			100
	PFAS - konstgräsplaner/gummiytor			40
Nationella kontrollplanen	ABP - samsyn, register			48
	Växtskydd - inventering			8
	Växtskydd - spårbarhetskontroller			40
	Växtskydd - kontroll av distributörer			8
Övriga aktiviteter	Samverkan, nätverk, information mm			150
Summa behovsprioriterad tid		269	73	746

Resurser och konsekvenser

Planeringen utgår från behovsutredningen 2026 – 2028 och det totala behovet är 2 610 timmar (2,8 årsarbetskrafter). Behovet ryms inom budget för 2026, vilket innebär att den planerade tillsynen kan genomföras i sin helhet.

Övriga aktiviteter 2026

Övriga aktiviteter omfattar arbete med kvalitetssäkring, kompetensutveckling, interna rutiner samt samverkan och remisshantering inom miljöskyddsområdet.

Plan 2027 - 2028

Riskbaserad tillsyn och prioritering av riskklassade objekt. Projekt och aktiviteter i nationella tillsynsstrategin inom avfall, kemikalier och miljöfarliga verksamheter.

4.2 Förorenade områden

Syfte och omfattning

Tillsynen enligt 10 kap. miljöbalken omfattar föroreningsskador i mark, grundvatten, sediment och byggnader. Arbetet syftar till att identifiera, utreda och vid behov åtgärda förorenade områden, samt att minimera risk för människors hälsa och miljön.

Förorenade områden är ett prioriterat fokusområde i den nationella strategin för miljöbalkstillsyn 2026 - 2029. Under 2026 tas också en särskild handlingsplan fram som ska utgöra grund för framtida prioriteringar och resursfördelning. Arbetet beräknas omfatta cirka 200 timmar.

Riskbild och tillsynsbehov

Inom Arboga och Kungsör finns cirka 285 potentiellt förorenade objekt, varav 99 riskklassade. De största riskerna finns vid:

- objekt i riskklass 1-2,
- äldre deponier,
- brandövningsplatser med misstänkt PFAS-påverkan.

För många objekt saknas aktuellt underlag, vilket innebär behov av kompletterande inventeringar, inklusive uppdaterade PFAS- och sedimentbedömningar i enlighet med nationell vägledning.

Tillsynsbehovet omfattar både händelsestyrda ärenden, såsom schaktanmälningar, nyupptäckta föroreningar och saneringar, och behovsprioriterad tillsyn av riskklassade objekt. Arbetet inkluderar utredningar, provtagning och krav på åtgärder där risk för människors hälsa och miljön föreligger.

Tabellen nedan ger en översikt över tillsynsobjekten och deras generella tillsynsfrekvens. Planerad tillsyn 2026 redovisas separat i avsnitten om styrd tid, händelsestyrd tid och behovsprioriterad tid.

Översikt över objekt och riskbild – förorenade områden

Verksamhetstyp	Totalt antal objekt	Tillsynsfrekvens (generellt behov)
Riskklass 1	3	Hög prioritet
Riskklass 2	14	Regelbunden (riskbaserad tillsyn)
Riskklass 2 - gamla deponier	18	Regelbunden (riskbaserad tillsyn)
Riskklass 3-4	64	Sporadisk/vid behov
Branschklassade objekt (BKL)	186	Riktad tillsyn utifrån nationell vägledning
PFAS-misstänkta objekt	Ej fastställt antal	Riktad tillsyn utifrån nationell vägledning
Totalt	285	

Prioriteringar

Under året prioriteras särskilt:

- Framtagande av handlingsplan
- Riskklass 1 och 2
- Gamla brandövningsplatser (PFAS)
- Nedlagda deponier

Styrd tid

Det finns ingen styrd tid inom området förorenade områden.

Händelsestyrd tid

Den händelsestyrda tiden omfattar schaktanmälningar, nyupptäckta föroreningar, saneringar, tillbud samt uppföljning av efterbehandlingsåtgärder. Tidsåtgången bedöms, baserat på tidigare års utfall uppgå till 170 timmar.

Händelsestyrd tid förorenade områden 2026

Händelsestyrd tid förorenade områden	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Anmälan misstänkt föroreningsskada	8	80
Uppföljande tillsyn	-	-	-
Klagomål	-	-	-
Incidenter/avvikelser	-	-	-
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Överklagande	1	10
Rådgivning/kommunikation	-	-	50
Remisser och samverkan	-	-	-
Uppföljning/rapportering	Enkäter	-	30
Summa händelsestyrd tid		9	170

Behovsprioriterad tid

Tillsynen sker främst genom behovsprioriterad tid och omfattar egeninitierad tillsyn av riskklassade objekt samt PFAS-objekt och nedlagda deponier. Arbetet omfattar hela processen från ansvarsutredning till krav på inventering, provtagning och eventuella åtgärder.

Under 2026 finns tid avsatt för arbete med sju prioriterade objekt. Om omfattande händelsestyrda ärenden uppstår kan planerade insatser behöva skjutas fram. När handlingsplanen för förorenade områden är framtagen skapas bättre förutsättningar för mer strategisk och riskbaserad planering kommande år.

Behovsprioriterad tid inom förorenade områden 2026

Behovsprioriterad tid förorenade områden	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Behovsprioriterad tillsyn	Egeninitierad tillsyn (RK 1–2, gamla deponier)	35	7	100
Nationella tillsynsstrategin	Handlingsplan (framtagande/fastställande)	-	-	200
	Brandövningsplatser (PFAS)	-	-	80
Övriga aktiviteter	Samverkan, nätverk, information mm	-	-	16
Summa behovsprioriterad tid		35	7	396

Resurser och konsekvenser

Det planerade resursbehovet för 2026 uppgår till 566 timmar (0,6 årsarbetare).

Den största resursinsatsen är framtagande av handlingsplanen för förorenade områden vilket beräknas omfatta cirka 200 timmar. Handlingsplanen är en förutsättning för att på sikt kunna prioritera riskklassade objekt mer effektivt och för att utveckla ett långsiktigt, strukturerat och riskbaserat tillsynsarbete.

Vid ökade händelsestyrda ärenden kan behovsprioriterad tillsyn behöva senareläggas, vilket riskerar att föroreningar kvarstår längre än önskvärt och kan påverka målet om Giftfri miljö.

Övriga aktiviteter 2026

Under året genomförs kompletteringar av befintliga inventeringar, branschklassning samt PFAS-relaterade uppgifter där ny vägledning motiverar detta. I arbetet ingår även kvalitetsarbete, utveckling av arbetsrutiner samt samverkan och kompetensutveckling i den omfattning resurserna medger.

Plan 2027-2028

Kommande år planeras fortsatt arbete med egeninitierad tillsyn av riskklass 1 och 2 med utgångspunkt i den handlingsplan som tas fram 2026. Arbetet omfattar även aktiviteter inom den nationella tillsynsstrategin, särskilt PFAS-föroreningar vid brandövningsplatser.

4.3 Naturvård och strandskydd

Syfte och omfattning

Tillsynen inom naturvård och strandskydd utgår från 7 kap. miljöbalken och syftar till att bevara biologisk mångfald, värna allemansrätten och säkerställa långsiktig hållbar användning av mark och vatten. Området omfattar handläggning av strandskyddsdispenser och uppföljning av beslut, tillsyn av otillåtna åtgärder i strandnära områden samt planerad tillsyn i det kommunala naturreservatet Klämsbo i Kungsör.

Området omfattar även förbundets arbete med fysisk planering. Detta inkluderar miljöbalksbedömningar i detaljplaner, översiktsplaner och andra planeringsunderlag, där även frågor inom miljöskydd och hälsoskydd beaktas som en del av helhetsbedömningen.

Förbundet ansvarar för tillsynen i det kommunala naturreservatet, medan Länsstyrelsen ansvarar för övriga naturreservat i kommunerna. Tillsynen består av både händelsestyrda som behovsprioriterade ärenden.

Riskbild och tillsynsbehov

Riskbildens präglas främst av exploatering i strandnära områden. Otillåtna åtgärder såsom bryggor, staket, utfyllnader och privata anordningar kan påverka allemansrätten, naturvärden och strandskyddets syften.

Skyddade områden som Klämsbo naturreservat kräver återkommande tillsyn för att säkerställa efterlevnad av gällande föreskrifter.

Arbetet med fysisk planering utgör också en betydande del av tillsynsbehovet, särskilt under planeringsår då nya översiktsplaner eller detaljplaner tas fram.

Översikt över objekt och riskbild - naturvård och strandskydd

Verksamhetstyp	Totalt antal objekt	Tillsynsfrekvens (generellt behov)
Strandskyddsdispenser (beviljade)	ca 5/år	Uppföljning efter 5 år
Nya ansökningar om strandskyddsdispens	15–20/år	Händelsestörd tillsyn
Otillåtna åtgärder i strandskydd (bryggor, staket, utfyllnader med mera)	Varierar	Hög risk, tillsyn vid klagomål/anmälan
Kommunalt naturreservat (Klämsbo)	1	Sporadiskt vart 4:e år
Fysisk planering (detaljplaner, ÖP med mera)	10–15/år	Hög prioritet
Övriga naturmiljöärenden (biotopskydd, markarbeten, trädfällning)	Varierar	Händelsestörd tillsyn

Prioriteringar

Under året prioriteras särskilt:

- Handläggning av strandskyddsdispenser
- Otillåtna åtgärder inom strandskydd, inklusive stängselgenombrott
- Planerad tillsyn i Klämsbo naturreservat
- Yttranden i fysisk planering (detaljplaner och översiktsplaner)
- Framtagande av problembild inför nationell tillsynskampanj 2027

Styrd tid

Det finns ingen styrd tid inom naturvård och strandskydd.

Händelsestyrd tid

Den händelsestyrda tiden omfattar strandskyddsdispenser, uppföljning fem år efter beslut, utredningar av otillåtna åtgärder samt yttranden och remisser kopplade till fysisk planering.

Tidsåtgången bedöms uppgå till 312 timmar, vilket är högre än ett normalår på grund av kommunernas arbete med översyn av översiktsplanerna.

Händelsestyrd tid naturvård och strandskydd 2026

Händelsestyrd tid naturvård och strandskydd	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Strandskyddsdispenser	17	68
Uppföljande tillsyn	Tillsyn av beviljade strandskyddsdispenser	2	8
Klagomål	-	2	16
Incidenter/avvikelser	-	-	-
Sanktioner och rättsliga åtgärder	-	-	-
Rådgivning/kommunikation	-	-	20
Remisser och samverkan	Remisser, detaljplaner, översiktsplaner	12	200
Uppföljning/rapportering	-	-	-
Summa händelsestyrd tid		33	312

Behovsprioriterad tid

Den behovsprioriterade tillsynen uppgår till 20 timmar och omfattar planerad tillsyn i Klämsbo naturreservat samt förberedelser inför den nationella strandskyddskampanjen 2027. Syftet är att säkerställa att skyddade miljöer förvaltas enligt gällande föreskrifter samt identifiera problemområden inför kommande tillsynsinsatser.

Behovsprioriterad tid naturvård och strandskydd 2026

Behovsprioriterad tid naturvård och strandskydd	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Tillsyn kommunalt naturreservat	Tillsyn av kommunalt naturreservat - Klämsbo naturreservat	1	1	4
Strandskydd	Strandskydd - peka ut problemområden inför strandskyddskampanj 2027	-	-	16
Summa behovsprioriterad tid		1	1	20

Resurser och konsekvenser

Det planerade resursbehovet för 2026 uppgår till 332 timmar (0,36 årsarbetare) och ryms inom tillgängliga resurser.

Behovet är något större än normalt eftersom kommunerna tar fram nya översiktsplaner, vilket medför fler remisser och mer omfattande bedömningar i fysisk planering.

En konsekvens av begränsade resurser är att hanteringen av otillåtna strandskyddsåtgärder i större utsträckning blir händelsestyrd, vilket kan leda till längre handläggningstider. Det strategiska arbetet inför strandskyddsprojektet 2027 kan också påverkas om omfattande händelsestyrda ärenden tillkommer.

Övriga aktiviteter 2026

Arbetet omfattar utveckling och uppdatering av rutiner och bedömningsstöd, remisshantering inom fysisk planering samt samverkan i frågor som rör strandskydd och naturmiljö. Även kompetensutveckling och kvalitetsarbete ingår i den omfattning resurserna medger.

Plan 2027-2028

Kommande år planeras fortsatt uppföljning av strandskyddsdispenser samt genomförande av strandskyddsprojekt 2027 i enlighet med den nationella tillsynsstrategin.

4.4 Små avlopp

Syfte och omfattning

Tillsyn av små avloppsanläggningar syftar till att minska utsläpp av näringsämnen, syreförbrukande ämnen och smittämnen till mark och vatten, samt säkerställa att anläggningarna uppfyller miljöbalkens krav och miljö kvalitetsnormerna för vatten. Tillsynen bidrar till genomförandet av Vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

I Arboga och Kungsör finns cirka 2 600 små avloppsanläggningar, fördelat på markbaserade anläggningar, minireningsverk och slutna tankar. Förbundet har sedan 2010 bedrivit ett långsiktigt och systematiskt tillsynsarbete vilket resulterat i att andelen bristfälliga avlopp minskat från 61 % till 5 %.

Arbetet har därmed gått från åtgärdsinriktad tillsyn till intervallbaserad kontroll av äldre godkända anläggningar:

- markbaserade anläggningar kontrolleras vart 20:e år,
- minireningsverk vart 10:e år,
- slutna tankar planeras att kontrolleras vart 50:e år.

Riskbild och tillsynsbehov

Risken för miljö- och hälsopåverkan från små avlopp utgörs främst av utsläpp av näringsämnen och bakterier till känsliga recipienter. Äldre anläggningar kan ha brister såsom otätheter och nedsatt funktion och risken ökar vid förändrad användning av fastigheten, exempelvis övergång till permanentboden. Tekniska lösningar såsom minireningsverk kräver särskild uppföljning vid brister i drift och egenkontroll.

Inför 2026 har 48 fastigheter identifierats för ny utredning utifrån genomgång av tidigare beslut och tillgängliga uppgifter. Trots den minskade övergripande risknivån, finns ett behov av riktad tillsyn för att säkerställa att anläggningarna långsiktigt uppfyller gällande krav.

Översikt över objekt och riskbild – små avlopp

Verksamhetstyp	Totalt antal objekt	Tillsynsfrekvens (generellt behov)
Markbaserade anläggningar	ca 1 990	Vart 20:e år
Minireningsverk	ca 380	Vart 10:e år
Slutna tankar	ca 220	Vart 50:e år
Gula avlopp	8	Åtgärdskrav, uppföljning 2026
Fastigheter för ny utredning	48	Riktad tillsyn 2026
Uppföljande tillsyn	Varierar	Hög risk vid utebliven uppföljning
Nya ansökningar/anmälningar	ca 30–40	Händelsestyrd tillsyn

Prioriteringar

Under 2026 prioriteras:

- Utredning av de 48 identifierade fastigheterna
- Uppföljning av direktionens mål om att 95 % av de gula avloppen ska vara åtgärdade 2026
- Intervallbaserad tillsyn av äldre godkända anläggningar

Eftersom åtgärdsnivån nu är mycket låg (5 % brister), har området hög flexibilitet i tillsynsvolym, vilket gör det möjligt att anpassa tillsynsplanen utan att försämra miljönyttan.

Styrd tid

Det finns ingen styrd tid inom området.

Händelsestyrd tillsyn

Den händelsestyrda tiden omfattar anmälningar/ansökningar om nya avloppsanläggningar, uppföljande tillsyn, dispenser kopplade till slamtömning, klagomål, förbud, förelägganden och andra åtgärder som krävs vid bristfälliga anläggningar. Tiden baseras på tidigare års erfarenhet och bedöms uppgå till 581 timmar under 2026.

Händelsestyrd tid små avlopp 2026

Händelsestyrd tid små avlopp	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Ansökan enskilt avlopp (31), Anmälningar (8), Dispenser hämtningsintervall slamtömning/fosforfilter (10)	49	341
Uppföljande tillsyn	Förbud, förbud med vite, uppföljning markbaserade anläggningar	53	105
Klagomål	Klagomålsärenden	2	16
Incidenter/avvikelser	-	-	-
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Miljösanktionsavgifter	2	10
Rådgivning/kommunikation	-	-	100
Remisser och samverkan	Bygglov	5	5
Uppföljning/rapportering	Enkäter	2	4
Summa händelsestyrd tid		113	581

Behovsprioriterad tid

Den behovsprioriterade tillsynen omfattar framför allt intervalltillsyn av markbaserade anläggningar och längre fram även slutna tankar. Under

2026 prioriteras minireningsverk inte fullt ut, eftersom tidigare tillsynsinsatser möjliggör att avvakta utan att miljönyttan påverkas.

Årets arbete fokuserar i stället på uppföljning av kvarstående gula avlopp samt på bedömning av de 48 fastigheter som identifierats för vidare utredning. Då åtgärdsfasen i stort sett är avslutad är arbetet mer förebyggande och kan spridas över flera år.

Det finns samtidigt behov av att se över den riktlinje för små avlopp som direktionen tidigare har fastställt. En uppdatering bedöms nödvändig för att säkerställa fortsatt enhetlig och rättssäker handläggning.

Behovsprioriterad tid små avlopp 2026

Behovsprioriterad tid små avlopp	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Behovsprioriterad tillsyn	Markbaserad rening	1 991	68	272
	Minireningsverk	383	11	44
	Sluten tank	220	-	-
	Direktionsmål gula avlopp	8	8	16
	Fastigheter för utredning	40	40	160
	Registervård	-	-	40
	Riktlinje för enskilda avlopp, revidering	-	-	160
Övriga aktiviteter	Samverkan, nätverk, information mm	-	-	48
Summa behovsprioriterad tid		2 642	127	740

Resurser och konsekvenser

Det planerade resursbehovet för 2026 uppgår till 1 321 timmar (1,42 årsarbetare) och ryms inom tillgängliga resurser. Nedprioriteringen av området möjliggör att tillsynen kan anpassas utan att påverka den samlade miljönyttan.

Planeringen omfattar riktad tillsyn av 48 fastigheter och uppföljning av kvarstående gula avlopp. Arbetet enligt fastställd tillsynsfrekvens genomförs i begränsad omfattning och kan senareläggas vid ökade händelsestyrda ärenden.

Övriga aktiviteter 2026

Under 2026 påbörjas arbetet med att implementera en strukturerad riskklassningsmodell enligt den nationella tillsynsstrategin 2022–2025. Arbetet omfattar att utveckla och fastställa bedömningsgrunder, anpassa

rutiner och register samt påbörja införandet av modellen i den ordinarie tillsynen. Arbetet inkluderar intern samordning och nödvändiga utbildningsinsatser.

Plan 2027–2028

Under 2027–2028 fortsätter intervalltillsyn av markbaserade anläggningar, minireningsverk och slutna tankar. Arbetet omfattar även implementering av nationell riskklassning i den planerade tillsynen.

4.5 Hälsoskydd

Syfte och omfattning

Tillsynen inom hälsoskydd ska förebygga och undanröja olägenheter för människors hälsa i bostäder och lokaler där människor vistas, såsom skolor, förskolor, vård- och omsorgsverksamheter, bassängbad och hygieniska verksamheter. Arbetet omfattar tillsyn enligt 9 kap. miljöbalken, smittskyddslagen, strålskyddslagen och regler om rökfria miljöer och inkluderar både anmälningspliktiga (H) och övriga verksamheter (UH).

Hälsoskydd omfattar även miljöbalksbedömningar i detaljplaner och översiktsplaner, där inomhusmiljö, buller och andra hälsoskyddsaspekter ska beaktas. Arbetet styrs av den nationella tillsynsstrategin 2026–2029 med fokus på inomhusmiljö i bostäder, ej anmälda hygieniska verksamheter och temperatur i vård- och omsorgslokaler.

Förbundet har två mätlag för utförande av gammastrålningsmätningar.

Riskbild och tillsynsbehov

De största riskerna gäller brister i inomhusmiljö, hygien och smittskydd. Skolor, förskolor, vård- och omsorgsverksamheter, bassängbad och hygieniska verksamheter med risk för blodsmitta har högst tillsynsbehov. Bostäder utgör återkommande riskobjekt, särskilt vid fukt- och mögelproblem, ventilation och temperatur.

UH-verksamheter har varierande risk och tillsynsbehovet uppstår framför allt vid klagomål. Nationella prioriteringar, bland annat bostadstillsyn och inventering av oregistrerade hygieniska verksamheter, förstärker behovet av riktade insatser.

Översikt över objekt och riskbild - hälsoskydd

Verksamhetstyp	Totalt antal objekt	Tillsynsfrekvens (generellt behov)
Anmälningspliktiga verksamheter (H) skolor, förskolor, vård- och omsorg, bassängbad, skönhetsvård med blodsmitta	112	Regelbunden (årligen - vart 3:e år)
UH-verksamheter (icke anmälningspliktiga), skönhetsvård utan blodsmitta, frisör, massage med mera	53	Sporadiskt vart 4:e år
Radon	5	Uppföljning av fastighetsägare enligt planering
Rökfria miljöer	114	Tillsyn vid klagomål
Inomhusmiljö i bostäder	206	Hög prioritet - hälsorisker om åtgärder dröjer
Anmälningspliktiga verksamheter (H)	Varierar	Uppsökande tillsyn

Prioriteringar

Under 2026 prioriteras särskilt:

- Skolor och förskolor: fokus på städning, hygien och smittskydd
- Bassängbad och hygieniska behandlingar med blodsmittorisk
- Radonuppföljning i flerbostadshus
- Inomhusmiljö i bostäder
- Uppsökande tillsyn av oregistrerade hygieniska verksamheter
- Rökfria miljöer i offentliga och allmänna miljöer

Styrd tid

Det finns 112 anmälningspliktiga H-verksamheter med regelbunden tillsyn enligt fastställda tillsynsfrekvenser. Tillsynen omfattar skolor, förskolor, vård- och omsorgsverksamheter, solarier samt verksamheter med skärande och stickande hygieniska behandlingar. Gammastrålningsmätning genomförs årligen. Tidsåtgången är 398 timmar.

Styrd tid hälsoskydd 2026

Styrd tid hälsoskydd	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Hälsoskyddsverksamhet (H)	Skönhetsvård och liknande, solarium	5	1	6
Hälsoskyddsverksamhet (H)	Vård och hälsa	50	23	165
Hälsoskyddsverksamhet (H)	Idrott och liknande	18	10	61
Hälsoskyddsverksamhet (H)	Utbildningsverksamhet och liknande	29	15	120
Hälsoskyddsverksamhet (H)	Samlingslokal och liknande	6	4	24
Hälsoskyddsverksamhet (H)	Boende	2	1	6
Miljöövervakning	Obligatorisk gammastrålningsmätning	2	2	16
Summa styrd tid		112	56	398

Händelsestyrd tid

Händelsestyrd tillsyn omfattar anmälningar, klagomål, ansökningar, smittskyddsärenden, remisser och uppföljande tillsyn. Cirka 50 % av den styrda tillsynen kräver uppföljning, vilket genererar en hög ärendemängd. Tidsåtgången uppskattas till 434 timmar.

Händelsestyrd tid hälsoskydd 2026

Händelsestyrd tid hälsoskydd	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Anmälan hygienisk verksamhet (5), ansökan om djur inom detaljplan (2), nedgrävning häst (2), befrielse från sophämtning (2)	11	48
Uppföljande tillsyn	Uppföljning av styrd tillsyn	20	100
Klagomål	Klagomålsärenden (bostadsklagomål)	12	72
Incidenter/avvikelser	Smittskyddsärende	1	16
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Miljösanktionsavgifter (1), delgivningar (5), överklaganden (2)	8	25
Rådgivning/kommunikation			100
Remisser och samverkan	Polisytranden, serveringstillstånd, bygglov	15	55
Uppföljning/rapportering	Enkät, utlämnande av handlingar	13	18
Summa händelsestyrd tid		80	434

Behovsprioriterad tid

Behovsprioriterade tillsynen omfattar UH-verksamheter såsom samlings- och idrottslokaler, boenden, skönhetsvård utan blodsmittorisk, flerbostadshus, rökfria miljöer och restauranger med musik. Arbetet inkluderar bostadstillsyn, inventering av hygieniska verksamheter och radonuppföljning. Under 2026 genomförs även förberedelser inför den nationella tillsynsinsatsen om legionella i kyltorn.

Under 2026 planeras tillsyn av 24 UH-objekt enligt fastställd tillsynsfrekvens, vartannat till vart fjärde år. Tillsynen omfattar kontroll av inomhusmiljö, ventilation, hygien, fukt och mögel, temperatur, buller samt rökfria miljöer där det är relevant.

Planen omfattar även bostadstillsyn och inventering av ej anmälningspliktiga hygieniska verksamheter i linje med den nationella tillsynsstrategin. Arbetet med radonuppföljning fortsätter tills alla fastighetsägare fullföljt sina skyldigheter. Under 2026 påbörjas även kompetensförberedelser inför den nationella tillsynsinsatsen om legionella i kyltorn.

Tidsåtgången för 2026 är 419 timmar.

Behovsprioriterad tid hälsoskydd 2026

Behovsprioriterad tid hälsoskydd	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Behovsprioriterad tillsyn	Skönhetsvård och liknande (UH)	8	3	12
	Vård och hälsa (UH)	11	2	8
	Idrott och liknande (UH)	19	10	40
	Utbildningsverksamhet (UH)	1	0	0
	Samlingslokaler (UH)	9	7	28
	Boende (UH)	5	2	8
	Radon i inomhusluft	5	5	15
	Rökfria miljöer, klagomål (2)	114	2	10
Nationella tillsynsstrategin	Inomhusmiljö i bostäder, bostadstillsyn	206	12	160
	Inventering och tillsyn anmälningspliktig verksamhet (H)	-	-	16
	Legionella i kyltorn, utbildning inför projekt	-	-	16
Övriga aktiviteter	Samverkan, nätverk, information mm	-	-	106
Summa behovsprioriterad tid		378	43	419

Resurser och konsekvenser

Det totala resursbehovet är 1 251 timmar (1,35 årsarbetare) och ryms inom tillgängliga resurser. Händelsestyrda ärenden har stor påverkan på arbetsbelastningen och kan tränga undan behovsprioriterad tillsyn, vilket kan leda till lägre tillsynsfrekvens i UH-verksamheter och senarelägga utvecklings- och förebyggande verksamhet.

Övriga aktiviteter 2026

Under året fortsätter arbetet med att utveckla tillsynen av inomhusmiljö i bostäder, bland annat genom dialog och informationsinsatser till fastighetsägare för att öka kunskapen om ansvar, förebyggande åtgärder och krav enligt miljöbalken. Arbetet med radonmätningar fortgår tills samtliga fastighetsägare fullföljt sina skyldigheter. En mätövning genomförs under året för att träna rutiner. Tillsyn av rökfria miljöer integreras i den ordinarie tillsynen där det är relevant.

Plan 2027-2028

Tillsyn enligt fastställd tillsynsfrekvens i H- och UH-verksamheter fortsätter. Nationella fokusområden följs, bland annat bostadstillsyn och temperatur i vård- och omsorgslokaler. År 2027 genomförs den nationella tillsynsinsatsen om legionella i kyltorn.

4.6 Tobak, receptfria läkemedel och folköl

Syfte och omfattning

Tillsynen inom området syftar till att minska de medicinska och sociala skadeverkningarna av tobaksbruk och alkohol samt att motverka otillbörlig försäljning av receptfria läkemedel. Arbetet omfattar tillsyn enligt:

- Lag om tobak och liknande produkter
- Lag om tobaksfria nikotinprodukter
- Lag om handel med vissa receptfria läkemedel
- Alkohollagen (försäljning av folköl)

Tillsynen ska säkerställa att försäljningsställen följer lagstiftningens krav, med särskilt fokus på egenkontrollprogram, ålderskontroll, märkning, förvaring och marknadsföring. Arbetet bidrar till att motverka försäljning till minderåriga och begränsa exponering av produkter som kan leda till beroende.

Riskbild och tillsynsbehov

De främsta riskerna inom området är kopplade till brister i ålderskontroll, exponering och marknadsföring, otillräckliga egenkontrollprogram samt felaktig märkning och förvaring. För receptfria läkemedel finns risk för felaktig dosering och överanvändning vid bristande rutiner. Elektroniska cigaretter och tobaksfria nikotinprodukter har särskilda risker kopplade till märkning, produktinnehåll och försäljning till minderåriga.

Tillsynsbehovet är relativt konstant och kopplat till återkommande tillsyn samt uppföljning av inkomna anmälningar och klagomål.

Översikt över objekt och riskbild – tobak, receptfria läkemedel och folköl

Verksamhetstyp	Totalt antal	Tillsynsfrekvens (generellt behov)
Tobak	19	Årligen
Tobaksfria nikotinprodukter	20	Vartannat år
Folköl	21	Vartannat år
Receptfria läkemedel	15	Vartannat år
Elektroniska cigaretter	13	Vartannat år
Totalt	88	

Styrd tid

Styrd tid omfattar den tillsyn som följer direkt av lagstiftningens krav och enligt fastställd tillsynsfrekvens. Under 2026 genomförs inre tillsyn av tobak med genomgång av befintliga tillstånd. Den styrda tiden uppgår till 107 timmar.

Styrd tid tobak, receptfria läkemedel och folköl 2026

Styrd tid tobak, receptfria läkemedel, folköl	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Tobak	Tobaksprodukter	19	19	95
Tobaksfria nikotinprodukter	Vitt snus/nikotinportioner (utan tobak)	20	2	8
Folköl	Folköl i butik och serveringsställen	21	2	4
Receptfria läkemedel	Värktabletter, förkylningsmedel mm	15	0	0
Elektroniska cigaretter	E-cigaretter, vapes och e-vätskor	13	0	0
Summa styrd tid		88	23	107

Händelsestyrd tid

Händelsestyrd tid omfattar handläggning av ansökningar och anmälningar, uppföljning av brister, klagomål, tips om försäljning till minderåriga, sanktioner samt rådgivning och kommunikation. Tidsåtgången är 186 timmar.

Händelsestyrd tid tobak, receptfria läkemedel och folköl 2026

Händelsestyrd tid tobak, receptfria läkemedel, folköl	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Tobakstillstånd, nikotinfria tobaksprodukter, folköl, receptfria läkemedel, e-cigaretter. Anmälan ändringar.	10	91
Uppföljande tillsyn	-	2	6
Klagomål	-	2	7
Incidenter/avvikelser	-	-	-
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Överklagande, åtalsanmälan	2	18
Rådgivning/kommunikation	-	-	60
Remisser och samverkan	-	-	-
Uppföljning/rapportering	Enkäter	2	4
Summa händelsestyrd tid		18	186

Behovsprioriterad tid

Behovsprioriterad tillsyn omfattar samverkan med polis och andra myndigheter, deltagande i nätverk och utbildningar för att stärka efterlevnaden och motverka försäljning till minderåriga. Tidsåtgången beräknas till 154 timmar.

Behovsprioriterad tid tobak, receptfria läkemedel och folköl 2026

Behovsprioriterad tid tobak, receptfria läkemedel, folköl	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Behovsprioriterad tillsyn	Kontrollköp tobak	19	19	30
Övriga aktiviteter	Samverkan, nätverk, information mm			124
Summa behovsprioriterad tid		0	0	154

Resurser och konsekvenser

Det totala resursbehovet för 2026 uppgår till 447 timmar (0,48 årsarbetare). Resurserna bedöms vara tillräckliga för att genomföra den planerade tillsynen, inklusive kontrollköp. Inre tillsyn av tidigare tillstånd genomförs för att effektivisera arbetet. Vid ökat inflöde av händelsestyrda ärenden kan behovsprioriterad tillsyn minska, vilket kan fördröja utvecklingsinsatser och samverkan.

Övriga aktiviteter 2026

Under året genomförs kontrollköp av tobak som ett led i att följa upp efterlevnad och ålderskontroll.

Plan 2027-2028

Tillsynen bedöms under 2027-2028 fortsätta enligt gällande tillsynsfrekvenser, med en oförändrad omfattning utifrån verksamhetens risk och behov. Eventuella lagändringar följs upp men bedöms inte påverka tillsynsbehovet i någon större utsträckning.

4.7 Livsmedelskontroll

Syfte och omfattning

Livsmedelskontrollen omfattar offentlig kontroll enligt EU-förordningen 2017/625 och livsmedelslagstiftningen. Syftet är att säkerställa att livsmedelsföretag uppfyller krav på livsmedelssäkerhet, hygien, märkning och spårbarhet. Arbetet bidrar till målen i Nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP 2026-2029), där kontrollen ska vara riskbaserad, likvärdigt och verkningsfull samt omfatta stärkt beredskap.

Förbundet ansvarar även för kontroll av dricksvattenanläggningar enligt EU:s dricksvattenförordning och Livsmedelsverkets föreskrifter. Offentlig kontroll omfattar såväl planerad (styrd) som händelsestyrd kontroll samt uppföljning av konstaterade brister.

En detaljerad beskrivning av kontrollfrekvens, riskklassning och kontrollmetodik finns i Kontrollplan för livsmedelskontroll 2026-2029, som är en separat bilaga till verksamhetsplanen (bilaga 3).

Riskbild och tillsynsbehov

Livsmedelsverksamheterna omfattar restauranger, caféer, skolkök, storhushåll, livsmedelsbutiker, dricksvattenanläggningar och säsongs- och marknadshandel. De största riskerna avser brister i hygien, rengöring, temperaturkontroll, allergihantering, märkning, spårbarhet samt säker produktion av dricksvatten.

Säsongs- och marknadsverksamheter innebär ökade risker på grund av varierande rutiner och personalomsättning. Riskklassningen styr kontrollfrekvensen och ligger till grund för prioriteringar. Händelsestyrda ärenden såsom misstänkt matförgiftning, RASFF (EU:s snabbvarningssystem för livsmedel och foder) och klagomål påverkar också resursfördelningen och kan behöva prioriteras framför planerad kontroll.

Riskklassningen resulterar i ett fastställt antal planerade kontroller per femårsperiod för varje verksamhetstyp. Tabellen nedan visar en översikt av verksamhetstyperna och tillhörande kontrollmängd.

Översikt över objekt och riskbild - livsmedel

Verksamhetstyp	Totalt antal objekt	Antal kontroller per 5 år
Tidigare led, sista led	4	15 kontroller per 5 år
Sista led, dricksvattenanläggning	10	10 kontroller per 5 år
Huvudkontor, tidigare led, sista led, dricksvattenanläggning	62	5 kontroller per 5 år
Sista led	45	4 kontroller per 5 år
Dricksvattenanläggning	2	3 kontroller per 5 år
Tidigare led, sista led, dricksvattenanläggning	73	2 kontroller per 5 år
Sista led	46	1 kontroll per 5 år
Totalt	242	

Prioriteringar

Under 2026 prioriteras flöjande områden i enlighet med NKP 2026-2029:

- Riskbaserad och likvärdig kontroll
- Spårbarhet
- Beredskap
- Verkningsfull kontroll

Styrd tid

Styrd tid avser tillsyn enligt riskklassning och fastställda kontrollfrekvenser.

Totalt omfattas 242 livsmedelsverksamheter av styrd kontroll.

Kontrollfrekvensen varierar från årligen till vart femte år beroende på risknivå. Den styrda kontrollen för 2026 uppgår till 742 timmar.

Styrd tid livsmedel 2026

Styrd tid livsmedel	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Livsmedelsanläggning (L)	Sista led	217	132	567
Livsmedelsanläggning (L)	Tidigare led	4	3	24
Livsmedelsanläggning (L)	Huvudkontor	5	5	25
Livsmedelsanläggning (L)	Dricksvattenanläggning	16	7	39
Livsmedelsanläggning (L)	Resor vid kontroll	-	-	88
Summa styrd tid		242	147	742

Händelsestyrd tid

Händelsestyrd kontroll omfattar registrering av nya företag, riskklassning, uppföljande kontroll, misstänkt matförgiftning och RASFF-meddelanden, klagomål, rådgivning, remisser och rapportering. Det tillkommer händelsestyrd kontroll eftersom cirka 30 % av den styrda kontrollerna kräver uppföljning. Den totala tidsåtgången uppskattas till 728 timmar.

Händelsestyrd tid livsmedel 2026

Händelsestyrd tid livsmedel	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Registrering, riskklassning, kontroll av nya livsmedelsanläggningar	62	109
Uppföljande kontroll	Uppföljning av styrd tillsyn, undersökningsprogram livsmedelsanläggningar	77	230
Klagomål	Misstänkt matförgiftning	15	85
Incidenter/avvikelser	RASFF	10	40
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Livsmedelssanktion, åtalsanmälan (2)	2	20
Rådgivning/kommunikation			200
Remisser och samverkan	Serveringstillstånd	2	2
Uppföljning/rapportering	Myndighetsrapportering	2	42
Summa händelsestyrd tid		170	728

Behovsprioriterad tid

Behovsprioriterad tid omfattar årets marknadsprojekt samt aktiviteter kopplade till NKP:s fokusområde beredskap. Samverkan, nätverk och information ingår. Tidsåtgången beräknas till 205 timmar.

Behovsprioriterad tid livsmedel 2026

Behovsprioriterad tid livsmedel	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Behovsprioriterad tillsyn	Marknadsprojekt	2	-	30
Nationella kontrollplanen	Beredskap: Seminarier, beredskapsplan, övning	-	-	72
Övriga aktiviteter	Samverkan, nätverk, information mm	-	-	103
Summa behovsprioriterad tid		2	0	205

Resurser och konsekvenser

Det totala resursbehovet är 1 675 timmar (1,8 årsarbetare). Resurserna bedöms vara tillräckliga för att genomföra den planerade kontrollen och förväntad mängd händelsestyrda ärenden. Vid resursbrist kan kontrollfrekvensen behöva justeras, vilket kan påverka likvärdigheten och måluppfyllelsen inom NKP. Eftersom livsmedelskontrollen är avgiftsfinansierad finns goda förutsättningar att upprätthålla kontrollnivån även vid tillfälliga avvikelser.

Övriga aktiviteter 2026

Under året genomförs ett marknadsprojekt där två marknader ingår, en i Arboga och en i Kungsör.

Plan 2027-2028

Den ordinarie kontrollen fortsätter enligt riskklassning och fastställda kontrollfrekvenser. Arbetet med NKP:s fokusområden, riskbaserad kontroll, spårbarhet och beredskap, fortgår i samma omfattning

5 Register över tillsynsobjekt se bilaga 4

Kontrollplan för livsmedelskontroll 2026-2028

Bilaga 3

Antagen av:	Förbundsdirektionen
Datum och paragraf:	2026-02-11, § 8
Ärendenummer:	57/2025
Dokumentansvarig:	Västra Mälardalens Myndighetsförbund
Senast reviderad:	2026-02-02

Innehåll

1	Sammanfattning	3
1.1	Syfte med kontrollplanen	3
2	Övergripande mål för livsmedelskedjan	4
2.1	Fokusområden och mål för kontrollen	5
2.2	Nationella mål och indikatorer för 2026 (NKP)	5
2.3	Kontrollmyndighetens mål och styrande inriktningar	6
2.4	Ansvarsfördelning inom kontrollområdet	8
2.5	Samordning	9
2.6	Befogenheter och resurser	10
2.7	Organisation och utförande av kontrollen	11
2.8	Rapportering av kontrollresultat	16
2.9	Öppenhet i kontrollen	16
2.10	Åtgärder vid bristande efterlevnad (sanktioner)	17
2.11	Uppföljning och utvärdering	19
2.12	Beredskap	20
2.13	Nationell kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP)	20
2.14	Register över tillsynsobjekt	20

1 Sammanfattning

Denne kontrollplan beskriver hur Västra Mälardalens Myndighetsförbund (förbundet) utför den offentliga kontrollen av livsmedel, dricksvatten och i förekommande fall animaliska biprodukter i medlemskommunerna under perioden 2026–2028. Kontrollplanen bygger på de krav som anges i EU-förordning om offentlig kontroll 2017/625, livsmedelslagen (2006:804), livsmedelsförordningen (2006:813), Livsmedelsverkets föreskrifter samt den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan 2026–2029 (NKP).

Förbundet är operativ kontrollmyndighet i medlemskommunerna och ansvarar för att kontrollen organiseras, prioriteras och genomförs samt hur resurser och kontrollfrekvens fastställs. Det ansvarar även för att beskriva hur kontrollen följs upp och utvecklas för att säkerställa likvärdighet och transparens inom hela förbundets område.

1.1 Syfte med kontrollplanen

Syftet med kontrollplanen är att beskriva hur förbundet organiserar, planerar och genomför den offentliga kontrollen av livsmedel, dricksvatten och i förekommande fall animaliska biprodukter inom medlemskommunerna. Planen fungerar som ett samlat styrdokument som säkerställer att kontrollen är strukturerad, likvärdig och riskbaserad i hela förbundets område.

Kontrollplanen tydliggör hur förbundet fördelar resurser, fastställer kontrollfrekvenser och arbetar med prioriteringar under planperioden. Den beskriver också hur kontrollen följs upp, utvecklas och kvalitetssäkras för att säkerställa en enhetlig tillämpning av regelverket och ett rättssäkert bemötande av verksamhetsutövare.

Planen ska ge en gemensam grund för myndighetsutövningen och bidra till en effektiv kontroll som stödjer en hög livsmedelssäkerhet och tillit till kontrollmyndigheten.

2 Övergripande mål för livsmedelskedjan

De övergripande målen för kontrollen inom livsmedelskedjan utgår från den nationella kontrollplanen 2026–2029 (NKP) och är gemensamma för alla myndigheter med ansvar för offentlig kontroll. Målen ska säkerställa ett högt skydd för människors hälsa, redlighet i livsmedelshanteringen och en likvärdig kontroll i hela landet. Livsmedelskedjan omfattar livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd och målen har tagits fram av Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Statens veterinärmedicinska anstalt.

Övergripande mål	Önskad effekt
Konsumenterna får säkra livsmedel inklusive dricksvatten, som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt. Informationen om livsmedlen är enkel och korrekt. Alla livsmedel, foder, livsmedelsproducerande djur eller ämnen går att spåra genom hela kedjan från jord till bord.	Ingen ska bli sjuk eller lurad, konsumenterna har en god grund för val av produkt och har förtroende för myndigheternas verksamhet. Aktörer i livsmedelskedjan konkurrerar på lika villkor.
De livsmedelsproducerande växterna och djuren är friska och utgör inte någon allvarlig smittorisk.	De livsmedelsproducerande djuren hanteras väl och är friska. De växter som används för livsmedels- och foderproduktion är sunda och fria från växtskadegörare.
Aktörer i livsmedelskedjan får råd, service och kontroll med helhetssyn som underlättar deras eget ansvarstagande.	Aktörer har tilltro till myndigheternas övervakning, kontroll, rådgivning och andra insatser och upplever dessa meningsfulla. Det ska vara lätt att göra rätt. Detta bidrar till att stärka förtroendet för deras produkter och att konsumenterna får säkra livsmedel och inte blir vilseledda.
De samverkande myndigheterna tar ett gemensamt ansvar för hela livsmedelskedjan, inklusive beredskap.	Myndigheterna har en optimal samverkan och förtroende för varandras sätt att ta ansvar för sin respektive del i livsmedelskedjan, inklusive beredskap, så att den gemensamma effektiviteten ökar. Kontrollverksamheten är regelbunden, riskbaserad, likvärdig och rättssäker samt ger avsedd effekt.

2.1 Fokusområden och mål för kontrollen

För perioden 2026–2029 har Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen valt ut fyra gemensamma fokusområden i den nationella kontrollplanen (NKP). Fokusområdena styr hur kontrollmyndigheterna ska prioritera, utveckla och genomföra den offentliga kontrollen under perioden.

Riskbaserad och likvärdig kontroll

Kontrollen ska fokusera på de områden där riskerna är störst och genomföras på ett enhetligt och rättssäkert sätt i hela landet.

Verkningsfull kontroll

Kontrollen ska leda till faktiska förbättringar hos verksamhetsutövarna. En verkningsfull kontroll är tydlig, begriplig och ger mätbar effekt i verksamheterna.

Spårbarhet

Kontrollen ska säkerställa att livsmedel kan spåras ett steg bakåt och ett steg framåt i kedjan. Under perioden prioriteras stärkt förmåga att genomföra spårbarhets- och massbalanskontroller samt insatser för att motverka vilseledande och bedrägliga ageranden.

Beredskap

Kontrollen ska kunna upprätthållas även vid störningar, kris eller krig. Myndigheterna ska ha rutiner, utrustning och kompetens för att bedriva kontrollverksamhet under påfrestande förhållanden. För perioden prioriteras utvecklad förmåga genom utbildningar och övningar.

2.2 Nationella mål och indikatorer för 2026 (NKP)

De nationella målen och indikatorerna för 2026 fastställs i den nationella kontrollplanen (NKP) och gäller för alla kontrollmyndigheter i Sverige. Målen ligger till grund för uppföljningen av den offentliga kontrollen och styr vilka aktiviteter som nationellt ska genomföras under året. Nedan följer aktiviteter inom området livsmedel.

Fokusområde: Riskbaserad och likvärdig kontroll

Mål 1: Livsmedelskontrollen blir mer riskbaserad

Mål 1: Livsmedelskontrollen i Sverige blir mer likvärdig

Mål 1: Avvikelser hanteras mer effektivt och enhetligt

Aktiviteter 2026

- De kommunala kontrollmyndigheterna utför kontroll i enlighet med verksamheternas fastställda kontrollfrekvens.
- Varje myndighet som genomför minst 90 % av de planerade kontrolltillfällena anses ha uppfyllt aktiviteten.

Fokusområde: Spårbarhet

Mål 1: Kontroll av spårbarhet utförs mer effektivt och ändamålsenligt som en naturlig del av kontrollen, med fokus på att säkerställa livsmedelssäkerhet och konsumenters intressen.

Aktiviteter 2026

- Minst en person per kontrollmyndighet ska under 2026 ha genomfört e-utbildningen ”Kontroll av bedrägliga och vilseledande ageranden”, både som grundutbildning och repetition.

Fokusområde: Beredskap

Mål 1: Kontrollmyndigheterna har bättre förmåga att hantera samhällsstörningar, även under kris och krig.

Aktiviteter 2026

- Kontrollmyndigheterna deltar i webinarier om beredskap under 2026.
- Minst en person per kontrollmyndighet går e-utbildningen ”Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap” under 2026.
- Kontrollmyndigheterna uppdaterar sin beredskapsplan enligt *Livsmedelsverkets handbok, Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap*. Gäller 2026–2029.
- Varje kontrollmyndighet utför minst en beredskapsövning per år, under 2026-2029.

2.3 Kontrollmyndighetens mål och styrande inriktningar

Denna kontrollplan kompletterar och förtydligar förbundets tillsynsplan för livsmedelskontrollen 2026–2029. Kontroll av växtskydd och andra områden som regleras enligt miljöbalken omfattas inte av denna plan, utan behandlas i förbundets tillsynsplan enligt miljöbalken. Planeringen och prioriteringarna i detta kapitel utgår från den nationella kontrollplanen (NKP) 2026–2029 och Livsmedelsverkets vägledning och den nationella riskklassningsmodellen.

Riskbild

Riskerna i livsmedelskedjan varierar mellan olika verksamheter och styrs av faktorer som hanteringsvolym, typ av livsmedel, processernas komplexitet och verksamheternas historik. För att uppnå avsedd effekt prioriteras verksamheter med hög risknivå och bristande efterlevnad. Den riskbaserade prioriteringen styr kontrollfrekvens, resursfördelning och hantering av händelsestyrda ärenden.

Direktionens mål 2026

- 100 % av den planerade kontrollen ska genomföras enligt fastställd tillsynsplan. (Avser samtliga verksamheter som är planerade att kontrolleras under året).

Enhetens mål 2026

- Nyregistrerade verksamheter ska få en första kontroll inom tre månader från det att verksamheten har startats.
- Tidsbegränsade förelägganden ska följas upp inom tre veckor från angivet datum.

Styrande inriktningar för kontrollens genomförande

Riskbaserad kontroll

Kontrollen planeras utifrån verksamhetens omfattning, risknivå och historik. Riskklassning och kontrollfrekvens följer Livsmedelsverkets modell och prioriteringarna i NKP. Alla relevanta lagstiftningsområden ska ha kontrollerats inom en femårsperiod.

Verkningsfull kontroll och effektiv uppföljning

Avvikelse identifieras, dokumenteras och följs upp tills full efterlevnad är uppnådd. Uppföljande kontroll är en central del av arbetet och genomförs enligt enhetliga rutiner.

Likvärdig och rättssäker kontroll

Kontrollen ska vara opartisk, enhetlig och rättssäker. Kvalitetssäkring sker genom kollegial granskning, gemensamma rutiner, bedömningsstöd och intern kontroll. Samsyn skapas genom regelbundna möten, gemensamma kontroller och erfarenhetsutbyte.

Kompetens och kvalitet i kontrollarbetet

Förbundet säkerställer nödvändig kompetens genom utbildningar, nätverk, samsynsarbete och uppföljning av kompetensutvecklingsplanen som ses över varje år.

Kontrollmetoder

Val av metod (inspektion, revision, provtagning med mera) görs enligt nationella vägledningar och bedömningsstöd för att säkerställa enhetliga och rättssäkra bedömningar.

2.4 Ansvarsfördelning inom kontrollområdet

Behörig central myndighet

Livsmedelsverket är den centrala behöriga myndigheten för livsmedelskontroll i Sverige och ansvarar nationellt för styrning, vägledning, samordning och utveckling av kontrollen i livsmedelskedjan. Detta framgår av nationell lagstiftning och av den nationella kontrollplanen (NKP) 2026-2029.

Behörig myndighet för kontrollen

Förbundet är den lokala behöriga kontrollmyndigheten för offentlig livsmedelskontroll i Arboga och Kungsör. Ansvaret omfattar planering, genomförande, uppföljning och utveckling av kontrollen av livsmedel, dricksvatten och animaliska biprodukter i enlighet med gällande lagstiftning och NKP 2026–2029. Kontroll av växtskyddsmedel och tillsyn enligt miljöbalken hanteras inte i denna kontrollplan, utan regleras i miljö- och hälsoskyddsenshetens tillsynsplan 2026–2029, bilaga 2 till förbundets verksamhetsplan.

Ansvarsfördelning inom förbundet

- Direktionen är förbundets politiska ledning och beslutar om tillsynsplanen samt i ärenden som enligt lag inte får delegeras.
- Tjänstepersoner ansvarar för den operativa tillsynen och fattar beslut i enlighet med gällande delegationsordning.
- Delegationsordningen anger vilka beslut som får fattas av tjänstepersoner och vilka som ska avgöras av direktionen.

Förbundet ansvarar även för att kontrollen är opartisk, rättssäker och riskbaserad samt att jävssituationer hanteras enligt gällande regler.

Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna

Ansvarsfördelningen mellan Livsmedelsverket, länsstyrelserna och de kommunala kontrollmyndigheterna regleras i livsmedelslagstiftningen och beskrivs i NKP 2026–2029. Kommunerna ansvarar för kontroll av livsmedelsanläggningar inom Arboga och Kungsör, vilket i praktiken utförs av förbundet.

2.5 Samordning

Den offentliga livsmedelskontrollen inom förbundet genomförs i nära samverkan med andra myndigheter, interna funktioner och regionala nätverk. Syftet är att säkerställa en likvärdig, effektiv och rättssäker kontroll, enligt livsmedelslagstiftningen och den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP). Samordningen bidrar till samsyn, kompetensutveckling och ett effektivt resursutnyttjande.

Samordning inom behöriga myndigheter

Förbundet samverkar med andra myndigheter för att säkerställa att livsmedelskontrollen genomförs likvärdigt och enligt nationella prioriteringar. Samverkan sker löpande med:

- Livsmedelsverket – gällande vägledning, RASFF, spårbarhet, nationella prioriteringar och beredskapsarbete.
- Jordbruksverket – i frågor som rör animaliska biprodukter och nationella rapporteringskrav.
- Länsstyrelsen – främst beträffande primärproduktion och smittskyddsfrågor och regional samordning.
- Regionens smittskydd – vid misstänkta matförgiftningar och utbrottsutredningar.
- Mitt Miljösamverkan och andra regionala nätverk – vilket ger samsyn, erfarenhetsutbyte och möjligheter till gemensamma projekt, utvecklingsarbete och kompetensutveckling.

Förbundet samverkar även med VA-huvudmännen och kommunens planeringsfunktioner i arbetet med långsiktig vattenförsörjningsplanering, eftersom detta är en central del av livsmedelskedjans beredskap och dricksvattensäkerhet.

Intern samordning

Intern samordning säkerställer enhetliga bedömningar, samsyn och effektiv handläggning. Detta sker genom:

- Regelbundna arbetsmöten – där aktuella ärenden, bedömningsfrågor och avvikelser diskuteras.
- Gemensamma rutiner och bedömningsstöd – som används av samtliga inspektörer.
- Samsynsarbete och kollegialt stöd – inklusive gemensamma kontroller vid behov, till exempel vid svårbedömda ärenden eller introduktion av ny personal.
- Samverkan med andra sakområden – såsom hälsoskydd, miljöskydd och folköl/tobak när verksamheter berör flera regelverk.

2.6 Befogenheter och resurser

Kontrollmyndighetens befogenheter

Förbundet är behörig kontrollmyndighet enligt livsmedelslagen och EU-förordning 2017/625. Kontrollmyndigheten har enligt 20 § livsmedelslagen rätt att få tillträde till lokaler, utrymmen, fordon och mobila anläggningar som används i verksamheten, samt rätt att begära in handlingar och genomföra undersökningar och provtagning i den omfattning som krävs för kontrollens genomförande.

Kontrollen utförs av miljö- och hälsoskyddsinspektörer, enhetschef och förbundschef enligt gällande delegationsordning. Delegationsordningen anger vilka beslut som får fattas av tjänstepersoner och säkerställer att beslut kan fattas skyndsamt och rättssäkert.

Personalresurser

Personalresurserna baseras på den årliga behovsutredningen och tillsynsplanen och omfattar både planerad, händelsestyrd och behovsprioriterad kontroll. Förbundet har 1,8 årsarbetskrafter avsatta för livsmedelskontrollen vilket bedöms tillräckligt för att genomföra årets kontrolluppdrag och hantera händelsestyrda ärenden. Vid behov kan konsult anlitas.

Utrustning och lokaler

Kontrollmyndigheten har tillgång till den utrustning som krävs för att utföra kontrollen, såsom provtagningsmaterial, termometrar och skyddsutrustning. Utrustning underhålls och kalibreras enligt fastställda rutiner.

Förbundets lokaler har särskilda utrymmen för provtagning och hantering av kontrollmaterial. Avtal med laboratorium för analys av livsmedel- och dricksvattenprover finns.

Finansiering av kontrollen

Livsmedelskontrollen ska i huvudsak vara avgiftsfinansierad och avgifter tas ut efter nedlagd kontrolltid. Rådgivning, obefogade klagomål, RASFF och delar av beredskapsarbetet finansieras med skattemedel.

Kompetenskrav och utbildning

Förbundet inventerar regelbundet personalens kompetens för att säkerställa att de kunskaper som krävs för offentlig kontroll upprätthålls. Kompetensutveckling sker genom utbildningar, nätverksträffar och

fortbildningar via bland annat Livsmedelsverket, länsstyrelsen och Mitt Miljösamverkan. Kompetensbehov dokumenteras och följs upp i en kompetensutvecklingsplan.

2.7 Organisation och utförande av kontrollen

Registrering av kontrollobjekt

Förbundet för ett uppdaterat register över samtliga livsmedelsanläggningar inklusive dricksvattenanläggningar. Registret förs i ärendehanteringssystemet Ecos och innehåller bland annat uppgifter om verksamhetstyp, adress, verksamhetsutövare, riskklass och kontrollfrekvens. Kontroller, klagomål och andra ärenden kopplas till respektive anläggning i systemet.

Registret uppdateras löpande vid nyanmälan, ägarbyten, avslutade verksamheter och andra relevanta förändringar. Cirka 30 livsmedelsverksamheter nyregistreras årligen. Förbundet får även information om kommande verksamheter från andra enheter inom kommunen och från näringslivskontoren.

En första kontroll av nya verksamheter utförs inom tre månader i enlighet med enhetens mål för livsmedelskontrollen.

Planerad kontroll (styrd tid)

Den planerade kontrollen avser den riskbaserade kontroll som genomförs enligt aktuell riskklassning och fastställd kontrollfrekvens. Förbundet ansvarar 2026 för 242 livsmedelsverksamheter som omfattas av planerad kontroll. Den planerade kontrollen motsvarar 742 timmar.

Kontrollfrekvensen varierar från 1 gång per år till 1 gång per 5 år beroende på risknivå och i enlighet med Livsmedelsverkets riskklassningsmodell. Det betyder att varje verksamhet får ett bestämt antal kontroller under en femårsperiod, och att antalet kontroller per år varierar beroende på verksamhetens risk.

Planerad kontroll 2026 - styrd tid

Styrd tid livsmedel	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Livsmedelsanläggning (L)	Sista led	217	132	567
Livsmedelsanläggning (L)	Tidigare led	4	3	24
Livsmedelsanläggning (L)	Huvudkontor	5	5	25
Livsmedelsanläggning (L)	Dricksvattenanläggning	16	7	39
Livsmedelsanläggning (L)	Resor vid kontroll	-	-	88
Summa styrd tid		242	147	742

Planerad kontroll kompletteras årligen av händelsestyrd och behovsprioriterad kontroll. Vid resursbrist ska styrd tid och händelsestyrd tid alltid prioriteras.

Händelsestyrd kontroll

Händelsestyrd kontroll omfattar bland annat registrering av nya verksamheter, riskklassning, uppföljande kontroll, misstänkt matförgiftning och RASFF-ärenden, klagomål, rådgivning, remisser och rapportering. Cirka 30 % av de planerade kontrollerna kräver uppföljning, vilket innebär att händelsestyrd kontroll utgör en betydande del av den totala arbetsinsatsen.

Den beräknade tidsåtgången för händelsestyrd kontroll under 2026 är 728 timmar.

Händelsestyrd kontroll 2026 – fördelning

Händelsestyrd tid livsmedel	Ärendetyp	Antal ärenden 2026	Antal timmar 2026
Ansökningar/anmälningar	Registrering, riskklassning, kontroll av nya livsmedelsanläggningar	62	109
Uppföljande kontroll	Uppföljning av styrd tillsyn, undersökningsprogram livsmedelsanläggningar	77	230
Klagomål	Misstänkt matförgiftning	15	85
Incidenter/avvikelser	RASFF	10	40
Sanktioner och rättsliga åtgärder	Livsmedelssanktion, åtalsanmälan (2)	2	20
Rådgivning/kommunikation			200
Remisser och samverkan	Serveringstillstånd	2	2
Uppföljning/rapportering	Myndighetsrapportering	2	42
Summa händelsestyrd tid		170	728

Behovsprioriterad tid

Behovsprioriterad tid omfattar aktiviteter som inte är direkt knutna till en specifik anläggning, men som är nödvändiga utifrån nationella eller lokala prioriteringar. För 2026 omfattar detta bland annat marknadsprojekt, beredskapsarbete enligt NKP 2026-2029, samverkan och nätverksarbete.

Den beräknade tidsåtgången är 205 timmar.

Behovsprioriterad tid 2026 - fördelning

Behovsprioriterad tid livsmedel	Verksamhetstyp	Antal objekt totalt	Antal objekt tillsynsplan 2026	Antal timmar tillsynsplan 2026
Behovsprioriterad tillsyn	Marknadsprojekt	2	-	30
Nationella tillsynsstrategin	Beredskap: Seminarier, beredskapsplan, övning	-	-	72
Övriga aktiviteter	Samverkan, nätverk, information mm	-	-	103
Summa behovsprioriterad tid		2	0	205

Total tid för livsmedelskontrollen 2026

Den totala tiden för livsmedelskontrollen 2026 uppgår till 1 675 timmar, vilket motsvarar 1,8 årsarbetare.

Livsmedelskontroll	Timmar 2026
Styrd tid	742
Händelsestyrd tid	728
Behovsprioriterad tid	205
Totalt	1 675

Planeringsprocessen

Inför varje kalenderår görs en plan över de kontroller som ska utföras under året. Planeringen baseras på erfarenheter från tidigare kontroller, ny lagstiftning och nationella prioriteringar. Fokusområden styr vilka lagstiftningar som är aktuella för respektive verksamhet.

Planeringen ska säkerställa att:

- Alla verksamheter kontrolleras enligt sin beslutade kontrollfrekvens.
- Samtliga relevanta lagkrav kontrolleras inom en femårsperiod.
- Planerad kontroll och uppföljning genomförs i rätt tid.

Under 2026 planeras cirka 175 planerade kontroller på 147 anläggningar. Därutöver tillkommer kontroller av nyregistrerade verksamheter.

Samtliga anläggningar finns registrerade i Ecos och även i ett planeringsdokument (Excel) där riskklass, kontrollfrekvens och antal kontroller per år framgår. Kontrollfrekvensen varierar från 1 kontroll per 5 år till 20 kontroller per 5 år beroende på riskklass.

Utredning av klagomål, fusk och varningsmeddelanden (RASFF)

När förbundet får in ett klagomål eller uppgifter om misstänkta matförgiftningar påbörjas en utredning. Utredningens omfattning styrs av riskbedömningen, antalet drabbade och tillgången på nödvändigt underlag. Syftet är att kontrollera om avvikelser mot livsmedelslagstiftningen förekommer och att säkerställa att brister åtgärdas. Särskild prioritet ges åt ärenden som innebär risk för människors hälsa.

Även avvikelser som kan utgöra livsmedelsfusk, till exempel där verksamhetsutövare avsiktligt bryter mot regler för ekonomisk vinning, prioriteras och utreds skyndsamt.

En särskild typ av ärenden är varningsmeddelanden inom RASFF (EU:s varningssystem för livsmedel och foder). Förbundet har skyldighet att hantera inkomna RASFF-meddelanden skyndsamt. Cirka 10 sådana ärenden hanteras årligen. Utredningen kan omfatta kontroll på plats, provtagning, begäran om kompletterande underlag samt återrapportering i systemet.

Rutiner för utförande av kontroll

Förbundet använder ett antal fastställda rutiner, checklistor och mallar som stöd vid utförandet av offentlig kontroll. Dessa revideras årligen och vid behov. Beslutade ändringar ska kommuniceras till enheten genom interna möten och ordinarie informationskanaler.

Som stöd vid kontrollarbetet används även Livsmedelsverkets kontrollwiki och branschriktlinjer som tillhandahåller nationella bedömningsstöd och vägledningar för offentlig kontroll.

Kontrollmetoder

Kontrollen utförs genom inspektion, revision och provtagning. Val av metod styrs av kontrollens syfte, verksamhetens riskprofil samt tidigare kontrollresultat.

Oanmälda inspektioner är den vanligaste kontrollformen och genomförs för att bedöma rutiner, lokaler, hygien, temperaturkontroll och annan löpande efterlevnad.

Revisioner används när en mer omfattande genomgång av verksamhetens system för livsmedelssäkerhet behövs och är ofta föranmälda.

Vid klagomål, misstänkta matförgiftningar eller annan akut situation är kontrollen i regel oanmäld.

Provtagning och analys

Förbundet har avtal med ett laboratorium för analys av livsmedel- och dricksvatten. Provtagning används bland annat för att:

- Verifiera hygien.
- Kontrollera att gränsvärden inte överskrids.
- Säkerställa att märkning och innehåll överensstämmer.
- Utreda misstänkta matförgiftningar eller andra händelser.

Förbundet deltar även i provtagningsprojekt initierade av Livsmedelsverket eller Mitt Miljösamverkan.

Prover tas och hanteras enligt laboratoriets instruktioner och interna rutiner som omfattar:

- Provtagningsmetodik.
- Hantering och märkning.
- Temperaturkrav.
- Transport.
- Dokumentation i Ecos.

Rutiner och checklistor

Förbundet använder fastställda rutiner, mallar och checklistor som säkerställer likvärdiga, rättssäkra och enhetliga bedömningar. Dessa dokument uppdateras löpande utifrån lagstiftning, Livsmedelsverkets vägledningar och interna kvalitetsgranskningar.

Rutinerna listas inte i kontrollplanen men finns samlade i förbundets interna kvalitetssystem.

2.8 Rapportering av kontrollresultat

Efter genomförd kontroll skickar förbundet en skriftlig kontrollrapport till livsmedelsföretagaren, normalt inom tre veckor. Rapporten beskriver eventuella avvikelser, bedömningar och krav på åtgärder.

Förbundet rapporterar årligen in uppgifter om myndigheten, anläggningar, genomförda kontroller och kontrollresultat till Livsmedelsverket via IMYR, i enlighet med nationella rapporteringskrav. Kontroll som rör animaliska biprodukter rapporteras årligen till Jordbruksverket.

Uppföljning av kontrollarbetet sker löpande samt i tertial-, delårs- och årsrapportering. Genomförda insatser, resursanvändning, avgiftsutfall och måluppfyllelse analyseras och används som underlag för revidering av behovsutredning och kontrollplan.

Kvalitetssäkring av kontrollen sker genom intern kontroll, kollegial granskning, användning av gemensamma bedömningsstöd och fastställda rutiner. Kompetensutveckling, extern granskning och samverkan med andra myndigheter bidrar till att säkerställa att kontrollen är likvärdig, rättssäker och effektiv. Förbundet följer nationell och regional tillsynsvägledning som stöd för enhetliga och jämförbara bedömningar.

2.9 Öppenhet i kontrollen

Öppenheten i kontrollverksamheten regleras främst av tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen. Dessa lagar innebär att alla myndigheter är skyldiga att föra register över sina allmänna handlingar och att handlingar som huvudregel är offentliga, om de inte omfattas av sekretess enligt gällande bestämmelser.

Förbundet använder ärendehanteringssystemet Ecos som diarieföringssystem. I Ecos registreras både inkomna handlingar (till exempel brev, ansökningar och anmälningar) och handlingar som upprättas av förbundet (till exempel beslut och kontrollrapporter). Både offentliga och sekretessbelagda handlingar registreras i diariet.

Alla har rätt att begära att få ta del av allmänna handlingar. Vid en sådan begäran ska förbundet göra en individuell sekretessprövning, där uppgifter som omfattas av sekretess maskeras eller undantas från utlämnande. Övriga delar av handlingen lämnas ut utan dröjsmål.

Förbundets hantering av öppenhet och sekretess följer samma principer som beskrivs i NKP, där ansvar, transparens och krav på korrekt hantering av myndighetsinformation framgår.

2.10 Åtgärder vid bristande efterlevnad (sanktioner)

När avvikelser konstateras vid offentlig kontroll ska förbundet vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa efterlevnad av livsmedelslagstiftningen. Åtgärderna ska vara proportionerliga, baseras på avvikelsernas allvar, och syfte till att uppnå rättelse så snabbt som möjligt.

Kontrollmyndigheten kan besluta om föreläggande, föreläggande med vite, förbud (helt eller delvis), omhändertagande av livsmedel, sanktionsavgift samt göra anmälan till polis eller åklagare vid misstanke om brott. Bedömning av avvikelsernas allvarlighetsgrad görs enligt förbundets rutiner och livsmedelsverkets vägledning. Samtliga beslut dokumenteras skriftligt och följs upp genom uppföljande kontroll.

Uppföljande kontroll

Vid bristande efterlevnad bedömer förbundet om uppföljande kontroll krävs. Uppföljande kontroll genomförs normalt inom två till sex veckor beroende på avvikelsernas allvar. Syftet är att säkerställa att bristen är åtgärdad eller att verksamheten har en realistisk och verifierbar åtgärdsplan.

Bristande efterlevnad som inte medför risk för människors hälsa

Om de konstaterade bristerna inte innebär omedelbar risk för människors hälsa dokumenteras de i kontrollrapporten tillsammans med hänvisning till relevant lagstiftning. I rapporten informeras verksamhetsutövaren om vilka brister som behöver åtgärdas för att uppnå efterlevnad.

Förbundet och verksamhetsutövaren kan i samband med kontrollen komma överens om en plan för hur och när bristerna ska åtgärdas. En sådan överenskommelse dokumenteras i kontrollrapporten, men är inte rättsligt bindande.

Om bristerna inte åtgärdas, eller om verksamhetsutövaren inte kan redovisa en trovärdig åtgärdsplan vid uppföljande kontroll, kan förbundet besluta om föreläggande eller andra åtgärder enligt livsmedelslagstiftningen.

Bristande efterlevnad som innebär omedelbar risk för människors hälsa

Vid allvarliga avvikelser som innebär omedelbar risk för människors hälsa ska förbundet vidta omedelbara administrativa åtgärder. I kontrollrapporten dokumenteras avvikelserna och hänvisning till relevant lagstiftning, men kontrollrapporten innehåller inga krav.

När en brist innebär en direkt fara för konsumenters hälsa används i stället föreläggande, förbud eller omhändertagande av livsmedel enligt livsmedelslagstiftningen. Sådana beslut är rättsligt bindande och anger vilka åtgärder som ska vidtas för att undanröja risken.

Exempel på omedelbara åtgärder kan vara:

- Förbud mot att släppa ut livsmedel på marknaden.
- Stopp av viss livsmedelshantering.
- Omhändertagande av produkter som kan innebära fara.

Bedömningen av riskens allvarlighet och val av åtgärd görs enligt Livsmedelsverkets vägledning om åtgärder vid bristande efterlevnad. Uppföljande kontroll genomförs för att säkerställa att risken undanröjts eller att verksamhetsutövaren följer de krav som ställts i beslutet.

Verksamheter som har startat utan att ha registrerat sig

En livsmedelsverksamhet som startar utan registrering bryter mot livsmedelslagen. Förbundet vidtar därför omedelbara administrativa åtgärder för att säkerställa att verksamheten registreras och att fortsatt verksamhet sker i enlighet med lagstiftningen.

Åtgärderna följer nedanstående steg:

- Uppmaning om registrering sker samma dag eller nästföljande dag.
- Om registrering sker skyndsamt vidtas normalt inga ytterligare åtgärder, om inte andra brister föreligger.
- Om registrering uteblir ska verksamheten omedelbart avbryta sin livsmedelshantering tills registreringen är genomförd.
- Om verksamheten fortsätter trots uppmaning beslutar förbundet om förbud att släppa ut livsmedel på marknaden eller att bedriva verksamheten.
- Om även förbudet trotsas kan beslutet verkställas med hjälp av polishandräckning 27 § livsmedelslagen.
- Sanktionsavgift ska tas ut vid start utan registrering, om det inte är oskäligt enligt 30b § livsmedelslagen.

Sanktioner

Sanktionsavgifter kan utfärdas vid mindre överträdelser enligt 30 § livsmedelslagen, exempelvis när en verksamhet har startat utan att vara registrerad. Beslut om sanktionsavgift fattas i enlighet med förbundets delegationsordning och Livsmedelsverkets vägledning. Avgiften är ett administrativt ingripande och syftar till att säkerställa att regelverket följs även vid mindre avvikelser.

Kontrollköp

Enligt EU-förordning 2017/625 kan kontrollmyndigheten utföra anonyma kontrollköp. Detta innebär att kontrollen inte behöver aviseras eller identifieras som offentlig kontroll vid inköpstillfället. Kontrollköp används bland annat för att granska märkning, livsmedelsinformation eller efterlevnad av regelverk där köpsituationen i sig är en del av kontrollmomentet.

Riktade kontrollinsatser (lagstiftningsområden)

Förbundet utför kontroll enligt Livsmedelsverkets lagstiftningsområden. Vilka kontrollpunkter som är aktuella vid en specifik kontroll avgörs utifrån verksamhetens riskklassning, historik och nationell vägledning. Alla relevanta lagstiftningsområden ska ha kontrollerats inom en femårsperiod, vilket följs upp i ärendehanteringssystemet Ecos.

2.11 Uppföljning och utvärdering

Uppföljning av tillsynsplanen görs månadsvis och rapporteras till förbundsdirektionen. Planerad kontroll följs upp i löpande avstämningar mellan enhetschef och inspektörer och justeras vid behov. I tertial-, delårs- och årsrapporter analyseras genomförda insatser, resursanvändning, avgiftsutfall och måluppfyllelse. Kvalitetssäkring sker genom samsynsinspektioner, kollegial granskning och årliga genomgångar av ärenden och tidsbegränsade förelägganden för att säkerställa att brister åtgärdas i rätt tid.

Utvärdering

Förbundets livsmedelskontroll utvärderas löpande för att säkerställa att den är effektiv, rättssäker och ändamålsenlig. I förbundsordningen ingår ett externt funktionellt stöd i form av revision och kvalitetsgranskning. Utvärdering sker även vid enhetens möten, där arbetssätt, avvikelser och måluppfyllelse diskuteras. Verksamhetens kundnöjdhet följs upp inom ramen för förbundets verksamhetsplan.

Enligt artikel 6 i förordningen (EU) 2017/625 ska alla behöriga myndigheter bli föremål för revision. Tidigare utfördes den externa revisionen av länsstyrelserna, men detta uppdrag är för närvarande pausat. I den statliga utredning som genomförts om ny kontrollorganisation föreslås att Livsmedelsverket tar över ansvaret för framtida revisioner.

Utöver detta genomför miljö- och hälsoskyddsmyndigheten årligen en intern kvalitetskontroll av ett urval om tjugo ärenden, bland annat livsmedelsärenden, för att säkerställa att handläggningen följer gällande

lagstiftning, rutiner och bedömningsstöd. Denna typ av intern granskning bidrar till att säkerställa en likvärdig och rättssäker kontrollverksamhet.

2.12 Beredskap

Förbundet har rutiner och instruktioner för att hantera livsmedelsburna utbrott, RASFF-ärenden och misstänkta matförgiftningar. Kommunernas risk- och sårbarhetsplaner finns samlade i förbundets akutpärm och används vid extraordinära händelser. Ett arbete pågår även med att ta fram en kontinuitetsplan där livsmedelsområdet ingår.

Beredskapsrutinerna utgår från *Handbok i krisberedskap och civilt försvar för dricksvatten* (Livsmedelsverket 2023), och samtliga dokument finns både digitalt och i akutpärmerna. Händelser som omfattas kan exempelvis vara förorening av vattentäkt vid kemikalieolycka, vattenburen smitta och smittspridning via livsmedel.

2.13 Nationell kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP)

Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan beskriver hur den offentliga kontrollen av livsmedelskedjan är organiserad, genomförs och utvecklas. Den redovisar de övergripande mål som är gemensamma för alla kontrollmyndigheter i livsmedelskedjan samt operativa mål inom lagstiftningens olika områden och aktiviteter som ska bidra till att de nationella målen uppnås.

Den nationella kontrollplanen finns tillgänglig på NKP-webben. De relevanta delar som rör förbundets verksamhet återges och hanteras i denna kontrollplan under respektive kapitel.

2.14 Register över tillsynsobjekt

Register över tillsynsobjekt se bilaga 4